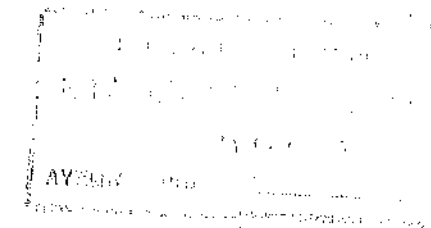

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Γ'. — ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΚΟΚΚΑΡΑΚΗ ΚΑΙ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ
ΚΑΤΩΣ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΥ

1890

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΥΤΕΑ

Έσωτερικὸν δρ. 10. Ἐξωτερικὸν φρ. χρυσᾶ 10.
Πᾶς συνδρομητὴς θεωρεῖται καὶ μέλος ἀρχόν.

ΤΙΜΗ ΣΩΜΑΤΩΝ Α' ΚΑΙ Β' ΕΤΟΥΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ

Διὰ τοὺς συνδρομητάς

Σῶμα α'. ἔτους δρ. ἢ φρ. 5. Σῶμα β'. ἔτους δρ. ἢ φρ. 7
Διὰ τοὺς μὴ συνδρομητάς ἀνὰ δρ. 10.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται εἰς τὸ κατάστημα τοῦ
Συλλόγου ἐν συνοικίᾳ Πλάκας παρὰ τῇ Δημοτικῇ Σχο-
λῇ, ὁδὸς Φλέσσα ἀρ. 5, καὶ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα
«Ἀνέστη Κωνσταντινίδου».

ΠΑΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ ΕΠΙΓΡΑΦΕΤΑΙ

Σύλλογον «Ἀναπλάσεως» Ἀθῆναις.
Collège «Anaplassis» Athènes.

Πᾶσα δωρεὰ πρὸς τὸν Σύλλογον ἢ πρὸς τὸ ταμιεῖον
τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» ἢ πᾶσαι συνδρομαὶ πρὸς τὸ
περιοδικὸν πέμπεται πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς «Ἀνα-
πλάσεως» Μητροπολίτην Ἀθηνῶν κ. Γερμανὸν ἢ πρὸς
τὸν ταμίαν τοῦ Συλλόγου κ. Γεώργιον Δ. Ματθόπου-
λον ἑμπορον.

Τὰ περπόμενα χειρόγραφα δημοσιεύμενα καὶ μὴ
ὄν ἐπιστρέφονται.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1890.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

1. Σκαλτσούνη Ψυχολογικαὶ Μελέται (1Α'). Τὰ αὐ-
τεξούσιον. — Ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῶν μαθημά-
των τοῦ πλήρους δημοτικοῦ σχολείου τῶν ἀρχόνων κα-
τὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια. — Τὴ ζῆτεῖ ὁ ἄν-
θρωπος, ποίημα ὑπὸ Κ. Διαιεσιμᾶ. — Σκέψεις ἐπὶ
τοῦ τάφου τοῦ Λεξάρου, ὑπὸ Δ. Μαρίνου. — Ἡ χα-
ρὰ τῆς Ἀναστάσεως, ὑπὸ Κ. Διαιεσιμᾶ. — Ἐκ τοῦ
ἀρτιφανοῦς συγγράμματος τοῦ κ. Π. Καραλίδου. —
Ἀπάντησις τῷ ἄρτῳ Μεντινέας. — Θεσηκευτικὴ κέ-
νησις. — Ἐν βιβλίῳ τῶν δωρεῶν. — Ἐλάχιστην ἡμέραν.
Ταμίον «Ἀναπλάσεως». — Δορεαὶ πρὸς τὴν «Ἀ-
νάπλυσιν». — Ἀλληλογραφία.

Ι. ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

1Α'.

ΤΟ ΑΥΤΕΞΟΥΣΙΟΝ

Lo maggior don che Dio per sua larghezza
Fesse creando, ad alla sua bontade
Più conformato, e quel ch'ei più apprezza
Fu della volontà la libertade
Di che le creature intelligenti
E tutte e sole furon e son dotate.

(DANTE)

«Τὸ πολυτιμότερον τῶν ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ ἐπι-
δαφιευθέντων ἡμῶν δωρημάτων, καὶ ὅπως πᾶν ἄλλο
ἀποκαλύπτει τὴν Ἀδελφότητα ἀγαθότητα, εἶνε ἡ ἐλευθερία
τῆς θελήσεως, δι' ἧς μόνον τὰ λογικὰ ὄντα μεταξὺ τῶν
πλασμάτων τῆς Κτίσεως περιεβλήθησαν».

(ΔΑΝΤΗΣ)

Ι

Ἀυτενέργεια τῆς ἐμῆς νοήσεως καὶ ἐλευθε-
ρία τῆς ἐμῆς βουλήσεως, αὐτεξούσιος καὶ αὐτό-
νομος τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀνθρωπίνης
προσωπικότητος δύναμις, τὸν μὲν νοῦν φωτί-
ζουσα κατὰ τὴν μελέτην τῶν αἰώνιων προβλη-
μάτων, τὴν δὲ καρδίαν ἀνυψοῦσα μέχρι τῆς

ἀπείρου τελειότητος, σάρκα δὲ καὶ ὅσπ' αὐ-
δονσα εἰς τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης καὶ αὐ-
ταπαρνησίας! Σὺ, τὸ ὑπέρτατον τῶν πρὸς τὴν
ἀνθρωπότητα δωρημάτων τῆς Δημιουργικῆς
Προνοίας, ἐνέσχυσόν με καὶ κατὰ τὴν νέαν
ταύτην σειράν τῶν σκέψεών μου καὶ ἐμπνευ-
σον ζωὴν εἰς τὸν ἄτεχρον κλάυμον, ὅπως, με-
ταδίδων δι' αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀναγινώσκοντας
ἀμυδρὰν ἀπεικόνισιν τῶν ἀκαθάρτων πεποι-
θήσεων, εἰς ἃς σὺ μὲ ὠδήγησας, συντείνω, ἐν
τῷ μέτρῳ τῶν ἐμῶν δυνάμεων, πρὸς ἀποσύβη-
σιν τῶν κινδύνων, οὓς διατρέχει ὁ ἡθικὸς βίος
τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας τῶν
ἀνοσίων θεωρημάτων τῆς ἀποτροπαίου ὀλο-
δοξίας.

Διότι, φίλοι ἀναγνώσται, ἡ ἀπόλυτος τοῦ
ἀνθρώπου ἐλευθερία περὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν
νοημάτων, τῶν σκέψεων καὶ τῶν νοητικῶν
ἀγώνων, ἡ ἐλευθερία περὶ τὴν στάθμισιν τῶν
λόγων καὶ τῶν αἰτίων τῶν πραγμάτων καὶ
περὶ τὴν μύρωσιν κρίσεων καὶ ἀποφάσεων,
ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς προσ-
ωπικῆς ἐνεργότητος καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πηγνί-
ζουσα ἡθικὴ εὐθύνη, εἶνε τὸ περιφανέστατον
καὶ θεμελιώδες στοιχεῖον τῆς ἀνθρωπίνης ὑπο-
στάσεως καὶ ἡ ἀκαταγώνιστος ἀπόδειξις τῆς
πνευματικότητος καὶ ἀφθαρσίας τῆς ψυχικῆς
ἡμῶν δυνάμεως.

Νόμοι ἀναγκαστοὶ, μηχανικοὶ, ὁμοιόμορφοι

και ἀμετάβλητοι διέπουνσι πᾶσαν τὴν ἀνθρώπου φύσιν.

Μυστηριώδεις ἀναπτύξεως και ἐξελίξεως νόμοι προδίδονται πάσης δοργανικής κινήσεως τῶν ἐνοργάνων ὄντων, ἀλλ' ἀμετάβλητοι πάντοτε, σταθεροὶ και ἀναγκαῖοι.

Νόμοι ἐνστικτοῦ διέπουνσι τὴν ζωοποιούσαν τὰ ζῶα αὐτοκίνητου θύνην και παρέχουσιν εἰς αὐτὰ στοιχεῖα νοήσεως και βουλήσεως, ἐν τῷ ὁρισμένῳ και προδιαγεγραμμένῳ ὁρίῳ ἐπὶ ἐκάστης τάξεως και εἶδους αὐτῶν.

Δύναμις ὅμως ἀνεκτενεργὴς και αὐτόβουλος και ἐν ἀπολύτῳ ἐλευθερίᾳ ἐνεργοῦσα ἐν παντὶ ἀτόμῳ και ἀρρομένη τὰς κρίσεις και τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς ἀνεξαρτήτως τῶν μοιραίων και ἀμεταβλήτων και ἐνστικτωδῶν τῆς φύσεως νόμων, μία μόνη διαγινώσκειται και μία ἐπιφαίνεται ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ περιβαλλομένη ἀνθρώπου μορφή.

Τὸ μέγα τοῦτο γεγονός τῆς ἐλευθερίας και τοῦ αὐτεξουσίου τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ἐμβριθῶς μελετώμενον, καταρτίζει ἀπ' ἐνὸς βίου στρεβλὸν και ἀκαταγώνιστον προμαχώνα τοῦ θρησκευτικοῦ και ἡθικοῦ βίου, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου συντρίβονται και καταρρέουσι πᾶσαι αἱ ὕλιστικαί και πανθηιστικαὶ δοξαῖαι, διαφωτίζει δὲ ἀπ' ἐτέρου τὴν συνείδησιν τῶν ἀπλουστέρων ὁδηγοῦν αὐτὴν εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀληθείας, εἰς ὃ ἡ φιλοσοφία και ἡ ἐπιστήμη ἤγαγον τὰ ἀνώτερα και μεγαλοφυέστερα τῆς ἀνθρωπότητος πνεύματα.

II

Εἰς προηγουμένην μελέτην διετύπωσα τοὺς ὅρους, ὅφ' οὓς ὑφίσταται και ἐκδηλοῦται τὸ αὐτεξούσιον τῆς βουλήσεως. Πεινῶ και διψῶ, ὁ δὲ στόμαχος, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν νόμων τῆς ζωῆς, ἐπιβάλλει τὴν ικανοποίησιν τῶν σωματικῶν ἀναγκῶν τῆς πένης και τῆς δίψης. Συναρᾷ μετὰ τοῦ στομάχου χημικὸν και μηχανικὸν νόμον, ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ πάντων τῶν λοιπῶν μελῶν και μορίων τοῦ σώματος παραλυμένων και ὑπὸ πλήρεις ἐκπαιλουμένων καταστροφῆς και ἐκμηδενίσεως. Ὀλίγα βήματα μετὰ τὸ χωρίζουσιν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὸ ὄψωρ, θέλων δὲ δύναμαι νὰ κυρέσω τὸν στόμαχον και ν' ἀποσβέσω τὴν καταψύγουσαν τὰ μέλη μου δύσαν, οὐδὲν δὲ πρὸς τοῦτο μοι παρεμβάλλεται πρόσκομμα και οὐδεὶς κίνδυνος

ὑπάρχει τιμωρίας. Ἀλλ' εἰν ἡ τιμὴ ἐπιβάλλη καθήκον, ἀόρατον και ἰδιωδες, νὰ στερεωθῇ τῆς βρώσεως και τῆς πόσεως, ἢ εἰν τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον μοι ἐπιτάσσῃ νὰ μὴ ἀπημακρυνθῶ ἀπὸ τῆς θέσεως, εἰς ἣν ἐτάχθην, ἢ εἰν ἐρεὰ πεποιθήσεις και ἀρχαὶ ὑπαγορεύωσι τὴν θυσίαν τοῦ μαρτυρίου, λαμβάνω γενναίαν ἀπόφασιν και ὑπερπηδῶ πάντα νόμον μηχανικὸν και βιολογικὸν και πάντα πόνον ἐν ὑπομονῇ και ἐγκρατεῖᾳ ὁριστέμενος, ἀποθνήσκω, ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντος, τῇ ἰδίᾳ και ἐλευθερίᾳ ἐμοῦ βουλήσει και ἀποφάσει.

Ὁ λοχαγὸς Ιωάννης διηγῆθ' ἡμῶν τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐβίωσεν ἐκ τοῦ κινδύνου ἀνθρώπου περιόμενον εἰς τὸν Σηκουάνα. Περσὶς τὴν γέφυραν, εἰς τὸν πλοῦσιον πλῆθος ἔμμου διερχόμενον ὑπὸ τὴν γέφυραν και καταποντιζόμενον ἐν τοῖς ὕδασι. Ὁ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιβάτων ναύτης ἐκινδύνει ν' ἀποπτηγῇ και μοι ἐπῆλθε τὸ πρότερον ἡ ἰδέα νὰ δαίρω εἰς βοήθειάν του. Ἀλλ' εἶχον 57 εἰρη. ἐπὶ πολλὴν δὲ χρόνον κατενυχόμενος ἐκ θυμωδισμοῦ. Θὰ ἦμην παρέρωτος, εἴπα κατ' ἐμαυτὸν, εἰν ἐξέδαιον τὴν ζωὴν μου εἰς μίσητον κίνδυνον, ὅπως βοηθήσω ἄλλον εἰς εἰρήνην ἡγήσασθαι. Ἐπαρτήσασθαι. Φωνὴ τότε ἐξερχόμενη ἐκ τῶν σπλάγχχνων μου εἰλεγ' μοι «Εἶσαι ἡμεῖς». «Και οἱ πόνοι μου, ἀνεφώνησα, και ἡ ζωὴ μου». «Εἶσαι σκληρὸς και ἡμεῖς, ἐξηκολούθει ἡ μυστηριώδης φωνή». Ὁλοσπύχως, ἰδὼς μου εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἦτο τὸ βοιζήσαντον πλοῦσιον, και ἡφθίς εἰς τὸν ποταμὸν ἐβίωσεν τὸν κινδυνεύοντα.

Ὁ ἀνθρώπος θέλει και θέλει ἐλευθερίας, εἶνε κτίσις τῆς ἰδέας αὐτοῦ ἐνεργότητος και προσωπικότητος και διὰ τοῦτο φέρει τὴν εὐθύνην τῶν πράξεων του. Σὺ και ἐγώ, ἀναγνώστα, και μεθ' ἡμῶν ἔπασα ἡ ἀνθρωπότης συναισθανόμεθα ὅτι ἐσμὲν ἐλεύθεροι νὰ ἐπιτελέσωμεν τὸ καθήκον συμμορφούμενοι πρὸς τοὺς ἡθικοὺς και ἀστυκοὺς νόμους, συναισθανόμεθα ὅτι ἔχομεν τὴν δύναμιν, παραγκωνίζοντες τὰς ὁρμὰς και ἀπαιτήσεις τοῦ σώματος και πάντα μηχανικὸν νόμον, νὰ βιβάσωμεν ἐλευθέρως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἐφ' ἣς μᾶς ὁδηγοῦσι τὰ πρὸς τὴν οἰκονομίαν και πρὸς τὴν πολιτείαν καθήκοντα. Τιμῶμεν διὰ τοῦτο και γεραίρομεν τοὺς ὅπῃ

τῆς ἀνθρωπότητος ἐργαζομένους, ἀπαρῶμεν δὲ και θαυμάζομεν τὸν ἐκθέσαντα τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὑπαρξίν ἡρώα πρὸς διάσασιν τοῦ κινδυνεύοντος ἢ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος· διότι γνωρίζομεν ὅτι οὐχὶ ἐξ ἀνάγκης και μηχανικῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ κατ' ἐκλογὴν ἐκουσίως και ἐλευθερίας ἐνήργησεν ὁ ὕψ' ἡμῶν τιμώμενος και ἐκθέσας τὴν ζωὴν αὐτοῦ εἰς βέβαιον κίνδυνον.

III

Ἀλλ' εἰν ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου περὶ τε τὴν διεύθυνσιν τῆς σωματικῆς και πνευματικῆς αὐτοῦ ἐνεργότητος και τῶν ἔργων τῆς βουλήσεως του εἶνε γεγονός και πραγματικὴ ἀλήθεια, ἔπεται ἀναγκαῖως ὅτι πᾶσαι αἱ θεωρίαι τῶν ὀλοδοξούντων, αἱ ἀποδίδουσαι τὰς νοητικὰς και βουλητικὰς ἡμῶν λειτουργίας εἰς τὰς μηχανικὰς και τυφλὰς και ἀσυνειδήτους δονήσεις τῶν ἐγκεφαλικῶν μορίων και κυττάρων προκαλουμένας ἐκ σωματικῶν ἐξωτερικῶν ἢ ἐσωτερικῶν αἰτίων, εἶνε πεπλανημέναι και ψευδεῖς, ὅλως δὲ ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὸ γεγονός τῆς ἐλευθερίας θυμῶς, δι' ἣς περιβάλλεται ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης. Ἐκ μηχανικῶν, τυχαίων και ἀσυνειδήτων τῆς ὕλης δονήσεων δὲν δύνανται νὰ πηγᾶσιν λειτουργίαι ἐλλόγου ἐλευθερίας, οὐδὲ δύναμις ἀναφοῦσα τοὺς νόμους τῆς μηχανικότητος τῶν σωματικῶν. Ἐάν αἱ ἰδέαι και τὰ συναισθήματα και αἱ κρίσεις και τὰ βουλεύματα ἡμῶν ἡρτηνται ἐκ τῆς κινήσεως τῶν μορίων τοῦ ἐγκεφάλου ἐξαρτωμένης ἐκ τοῦ εἶδους τῶν βρωμάτων, ἐκ τῶν μεταβολῶν τῆς ἀτμοσφαιρας και ἐξ ἄλλων μηχανικῶν περιστάσεων, αἱ πεποιθήσεις περὶ ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου βουλήσεως εἶνε πλάνη και αὐταπάτη και προὖν παθολογικὴ ἀποργανώσεως τῆς ἐγκεφαλικῆς ὕλης πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς οἰκούντων και οἰκησάντων, πλὴν βεβαίως τῶν ὀλιστῶν. Ἀλλ' εἰν αἱ περὶ ἐλευθερίας τοῦ λόγου και τῆς βουλήσεως ἐπικρατήσασαι και ἐπικρατούσαι ἰδέαι και πεποιθήσεις ἐν τῇ συνηθῇ τῶν ἀμαθῶν και ἐπιστημόνων, τῶν ἀγρίων και ἐξημερωμένων και τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει πάσης χώρας και ἐποχῆς εἶνε ἀλήθεια αὐταπόδεικτος, ἀδιαφιλονέκτητος και περιφανῆς, τότε ὀλιστικαὶ και πανθηιστικαὶ θεωρίαι ἀντιστρατεύονται πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ἀναδείκνυνται μὲν

πεπλανημέναι και ψευδεῖς ἐνώπιον τῶν πραγμάτων και τῆς ἐπιστήμης, ὁπονομεύουσι δὲ τὰ θεμέλια τῆς ἡθικότητος και πάσης ἀρχῆς εὐρύθμου και εἰρηνικῆς τῶν κοινωνιῶν συμβιώσεως, ὡς ἀναιροῦσαι τὴν εὐθύνην τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων και καταργοῦσαι πᾶσιν δίκαιον μεταξὺ καλῶν και εὐποιῶν, μεταξὺ ἐναρέτων και ἐγκληματικῶν πράξεων.

IV

Καὶ οἱ ὀλισταὶ οὐδόλως διαμφισβητοῦσι τὰς λογικὰς ταύτας συνεπείας και τὰ ἀναγκαῖα συμπεράσματα, ἀλλ' ἀρνοῦνται και διαμφισβητοῦσι τὴν πραγματικὴν βίαν και τὸ γεγονός ἐξ οὗ ἐκπορεύονται, ἀποκρούοντες ἀνεπιφυλάκτως τὴν περὶ τοῦ αὐτεξουσίου τοῦ ἀνθρώπου πεποιθήσιν τῆς ἀνθρωπότητος και θεωροῦντες αὐτὴν ὡς αὐταπάτην και πλάνην και ἰδέαν μηδόλως ἀτακτομένην πρὸς τὴν πραγματικότητα. Νοήματα, λέγουσι, και κρίσεις και αἰσθήματα και ἀποφάσεις και βουλήσεις και πνευματικὰ ἐν γένει γεγονότα, εἶνε ἐξαγόμενα τυχαίων δονήσεων τῶν κυττάρων τῆς ἐγκεφαλικῆς ὕλης ἐξαρτωμένων ἐκ μηχανικῶν αἰτίων, ἐφ' ὧν οὐτε χωρεῖ οὔτε δύναται νὰ ἐπιδράσῃ αἰτιον ἁσώματου και ἐλεύθερου και αὐτόβουλου.

Οὕτω δὲ τὸ περὶ πνευματικότητος τῆς ψυχῆς ζήτημα, τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε ἀνελύσαμεν ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῶν φυσιολογικῶν ἐπιστημῶν, ἀπλοποιεῖται και παρῶνται ὑπὸ ὅρων, ὧν ἡ μελέτη εἶνε εἰς πάντας προσεγγίσις, και ἐφ' ὧν ἕκαστος μελετῶν ἐπισταμένως δύναται νὰ μορφώσῃ ἰδίαν κρίσιν και πεποιθήσεις ἀνεξαρτήτους πάσης δογματικῆς διδασκαλίας και ἐπιστημονικῆς αὐθεντίας. Ὑποβάλλων δ' ἐνταῦθα εἰς τὰς σκέψεις σου τὴν θεωρίαν τῶν ὀλιστῶν, προσεγγίξων δ' εἰτα εἰς αὐτὴν πασίγνωστα γεγονότα, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐγείρεται ἀμφισβήτησις, σκοπὸν προτίθεμαι νὰ ὑποβοηθῶ ἁπλῶς μελέτας, ἐπὶ τῶν ὁποῖων πάντες οἱ τὸν κοινὸν ἔχοντες νοῦν δύνανται νὰ ἐπιδοθῶσι και νὰ καταλήξωσιν εἰς τὰ συμπεράσματα, εἰς ἃ καταλήγουσιν αἱ φιλοσοφικαὶ και ἀνθρωπολογικαὶ ἐπιστήμαι, ἐάν μελετήσωσι τὰ πράγματα ἐπισταμένως και ἄνευ προκαταλήψεων.

V

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΥΛΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΥΤΕΞΟΥΣΙΟΥ

«Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὸν ὀλιστῶν

Φότ, εἶνε προσωρινή τις ιδιότης τῆς ἐγκεφαλικῆς βίης, μὴ ἔχουσα ἰδίαν τινὰ ὑπόστασιν. Ἡ νοητικὴ ἐνέργεια ἡρτηται ἀπὸ ὅλων τυχαίως συνδυασμῶν τῶν μορίων τοῦ ἐγκεφάλου, ἡ δὲ κρίσις εἶνε κίνησις καὶ μεταστάσις ἢ ἐκκρίσις τῆς ἐγκεφαλικῆς βίης, ὡς ἡ ἐκκρίσις ἐνὸς ἀδένους (σύελος ἢ χολή). Αἱ ἰδέαι, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶνε ἄλλο τι εἰμὴ τὸ ἐξαγόμενον τῶν λειτουργιῶν τῆς πέψεως καὶ τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς τροφῆς τῶν γαγγλίων τοῦ κρανίου» (Ἐπιστ. περὶ Φυσιολ.).

«Τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος μὴ ἔχοντος ἰδίαν ὑπόστασιν, ἀλλ' ὅντος ἐξαγομένου σωματικῶν τυχαίων κινήσεων, ἡ περὶ τῆς ἐλευθερίας θελήσεως τοῦ ἀνθρώπου πεποιθήσις εἶνε πεπλανημένη. Πᾶσα ἰδέα ἢ ἀπόφασις ἢ πράξις ἀνθρώπου ἢ ζώου εἶνε ἀκαύσμητος φυσικῆς καὶ ἀναποδράστου ἀνάγκης. Σκέψεις, ἀγαθὰ πράξεις, κακουργήματα, προδοσίαι, εἶνε ἀποτελέσματα τῶν μηχανικῶν τῆς φύσεως νόμων διότι πράξεις ἐλευθέρας ἀρετῆς ἢ κακίας δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ» (Μολιέρου Εὐολύσιον σελ. 414).

«Εὐθύνη τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, ὡς μᾶς διδάσκουσιν οἱ νομολόγοι καὶ οἱ τῆς ἠθικῆς διδάσκαλοι, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἐφ' ὅσον τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν δὲν ἡρτηται ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, στερούμενου πάσης ἐλευθερίας» (Φότ, περὶ ζωῆς σελ. 445).

Καὶ ὁ συγγραφεὺς τῶν «Ψυχώσεων» δοξάζων ὅτι πάντα τὰ ψυχολογικὰ καὶ κοινωνιολογικὰ φαινόμενα εἶνε μεταμορφώσεις ἐνὸς μόνου γεγονότος, τῆς κινήσεως σωματικῶν μορίων, καὶ ἀποδεχόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ Jules Bouvy ἐπαγγελλλόμενα, καθ' ἃ μὴ μόνον ὑπάρχει ἐπιστήμη, ἡ ἐπιστήμη τῆς κινήσεως καὶ τῆς γενικῆς μηχανικῆς (95), πρεσβεύει μὲν ἀπολύτως καὶ ἀνεπιφυλάκτως τὰς ἀρχὰς καὶ δοξασίας τοῦ ὕλισμοῦ, ἀλλ' ὡς θέλομεν καταδείξει ἐν ἐτέρῳ σπουδασματι, ἐνδοιάζει καὶ ὀπισθοχωρεῖ ἀπέναντι τῶν ἀμέσων καὶ ἀναγκαίων πορισμάτων καὶ συνεπειῶν. Καὶ ἄλλος μαθητὴς τοῦ ὕλισμοῦ τοιαύτην ἐβάδισεν ὁδόν, ἀλλ' οἱ διδάσκαλοι ἐκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὴν τάξιν καὶ εἰς τὴν λογικὴν. Τὸ σύστημα εἶνε ἀπόλυτον μὴ ἐπιτρέπον διακρίσεις ἢ ἐρμηνείας ἢ δισταγμούς. Ὁ ἀποδεχόμενος ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶνε ὁργανισμὸς μηχανικῶς κινούμενος ὑπὸ

τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀναγκῶν καὶ ἀμετάβλητων νόμων τῶν σωματικῶν καὶ ἀποκλείων πᾶσαν δυνάμιν μὴ ἐξαρταμένην ἀπὸ τὴν βίην καὶ ἀπὸ τοῦ μηχανικοῦ ὅρου καὶ τὰς συνθήκας τοῦ μεταμορφώσεως αὐτῆς, ἀποδέχεται δι' αὐτὸ τοῦτο ἀναγκῶς καὶ ἀνεπιφυλάκτως ὅτι καθήκον καὶ ἀρετὴ καὶ κακούργημα καὶ πᾶσα ἰδέα ἢ ἀσθημα πρὸςπιδέον στοιχεῖον ἐκλογῆς καὶ ἐλευθερίας οὐδεμίαν ἔχουσι πραγματικὴν ἐνδοσθεν. Συλλογισμοί, σκέψεις, ἐπιθυμίαι, ἐλπίδες, ἀνακαλύψεις, τυφάντια κυβερνήσεων, στραγαὶ, καὶ πᾶν γενόμενον, ψυχολογικὸν ἢ κοινωνιολογικὸν εἶνε διὰ τὴν ὁλοδοξίαν ἐκδηλώσεις μηχανικῆς μορίων κινήσεως μηδεμίαν ἔχουσαι διαφορὰν ἢ σημασίαν πραγματικὴν. Τὸ σὺν ὁρεῖλαις νὰ σέβηται τοὺς κοινωνικοὺς καὶ πολιτικοὺς νόμους, τὸ σὺν ἔχεις καθήκον ν' ἀγαπᾷς καὶ νὰ ἐργάζῃσαι ὑπὲρ τῶν ἁγίων σου, εἶνε ἰσότης καὶ λέξις καὶ προτάσις στερούμενα νοήματος καὶ λογικότητος! «Κάμνει ὅτι αἱ ὁρεῖλαις καὶ αἱ ἡσυχίαι τοῦ σώματος ὑπαγορεύουσι, διότι ἡ σιωποσύνη εἶνε ἀληθὴς μορφή» (Φονερβίχ). «Θεωρήσατε τὴν γέμον τυχαίαν ἔννοιαν καὶ αὐθαίρετον, καθ' ἣν ἡ τήρησις τῆς πίστεως τῶν συζήτων εἶνε ἀνήκτος περιορισμός, ἡ δὲ τῶν τέκνων ἐξέμβλωσις φυσικὸν τῶν γονέων δικαίωμα» (Μόχερ). Ἰδού τὰ δόγματα τῶν διδασκάλων. «Ἀνθρώπος φονεύσας τὸν ὅμοιον του, ὅπως λιγιστὸς τὴν περιουσίαν του, δὲν ἔχει διάφορον εὐθύνην τοῦ βράχου, ἔξ αὐτοῦ ἀπεσπασθῆ λίθος καὶ κατέστρεψε ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν!»

«Τὴν καλεῖτε ψευδὲς, τί δὲ ἀληθὲς, τί τὸ δίκαιον, τί τὸ καθήκον; ἀπόστολος, ὁ ἴδιος, ἡρως, προδότης, πάντα μέτται καὶ κενά».

«Τὰ πάντα εἰς τὰς ὁρεῖλαις καὶ εἰς τὰς γαστέρας».

«Ἀρετὴ κενὴ λέξις. Κακούργημα δὲν ὑπάρχει. Ἔσον τίτριν, ἐάν δύνασαι. Ἔσον τίτριν, ἐάν τοῦτο σὲ θέλγῃ».

«Καλὴρολος ὁ σοφός, Ἀριστείδης ὁ παρὰ φρόν».

«Θεὸς δὲν ὑπάρχει. Μονήθητι καὶ ἀναπαύου. Οὐδεμίαν ἔχεις εὐθύνην. Οὐδεὶς σὲ περιμένει».

«Ψυχὴ δὲν ὑπάρχει. Ἀνθρώπε! Οὐδὲν τοῦ σώματος ἐπιτελεῖ. Διὰ τὴν ὁριζμένην διὰ τὸν τάφον ἀρκεῖται σοὶ ὁ σκόληξ».

Τοιαύτην ἐκπαράφωρσιν εἰκόνα τοῦ ὕλισμοῦ ἢ μεγαλοφυΐα τοῦ 19^{ου} αἰῶνος.

Καὶ μὴ νομίσητε, ἀναγνώσται, ὅτι οἱ ἀποκλινομένοι ἀπὸ τὰς τερατολογίας τοῦ ὕλισμοῦ δύναται νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὴν ἐθελίαν καὶ εἰς τὴν ἐκμηδένισιν παντὸς γενναίου καὶ ὑπερκοσμίου φρονήματος, διότι οἱ διδάσκαλοι ἴστανται ἄγρυπνοι ἀπαιτοῦντες, συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ ὕλισμοῦ, τὴν ἀποκτίνωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν κατάργησιν παντὸς ἠθικοῦ νόμου καὶ παντὸς οἰκογενειακοῦ ἢ κοινωνικοῦ ὅρου συμβίωσης καὶ ἐγάτης. Ἀνοίξατε τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα τῆς Γαλλίας Critique philosophique τῆς 3^{ης} Ἰαν. 1885 καὶ ἀναγνώσατε «Δὲν πρέπει, λέγει εἰς τῶν κορυφαίων τῆς ὕλιστικῆς σχολῆς, ὁ Raeborn, δὲν πρέπει κρυπτόμενοι ὀπισθεν ἀτόλων συμβιβασμῶν καὶ ψευδῶν ὑποχωρήσεων νὰ μένωμεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ. Δὲν πρέπει νὰ ἐξομολογώμεθα πρὸς τοὺς θεοσεβεῖς τοὺς μὴ ἔχοντας τὸ θάρρος τοῦ μαρτυρίου ἢ πρὸς τοὺς ψευδολόγους τοὺς λέγοντας ὅτι τιμῶσι τὴν ἀρετὴν» πρέπει νὰ φέρωμεν τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν οὐ μόνον κατὰ τῶν μισητῶν δεισιδαιμονικῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάσης ἐρασιμίας πλάνης καὶ ψευδαισθήσεως. Θ' ἀνατρέψωμεν τοὺς βωμοὺς τῆς θρησκείας, ἀλλὰ συγχρόνως θ' ἀνατρέψωμεν καὶ πᾶσαν παραμυθίαν πεποίθησιν, θ' ἀνατρέψωμεν τὴν πίστιν εἰς τὴν δικαιοσύνην, τὴν πρὸς πᾶν ἰδεῶδες φρόνημα ἔφειν, καὶ πᾶσαν δοξασίαν περὶ αἰώνιου τάξεως καὶ πᾶσαν ἐλπίδα αἰσιωτέγου μέλλοντος εἰς ἄλλην, ἢ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν».

Τερατώδεις καὶ ἀποτρόπαιοι ἐπαγγελίαι, ἀλλὰ λογικαὶ καὶ ἀναγκαῖαι συνέπειαι τῶν ὕλιστικῶν δοξασιῶν, ἀπέναντι τῶν ὁποίων ἡ κυρία Σπινὸς ἐκάλεε τοὺς ὁπαδοὺς αὐτῶν, «ἀγρότους τοῦ πολιτισμοῦ», ὁ δὲ Μουζόνιος Φράνκης ἐξαφαιρήσει «ἄξιους τῶν δεσποτηρίων τοὺς ἐπιχειροῦντας τὴν ἐραυρογὴν των».

VI

ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΣ

Ὑποδεικνύων ἐνταῦθα τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἄμεσα ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ συμπεράσματα τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν ἀνθρώπων ἀπλοῶν σωματικῶν ὁργανισμῶν μηχανικῶς κινούμενων καὶ ἐνεργοῦντα οὐδόπως προτίθεμαι νὰ μεταβάλλω τοὺς ὅρους τῆς ἀντικειμενικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς συζητήσεως.

Γνωρίζω τὴν ἀντιπαρθεμένην παρατήρη-

σιν καὶ ἀποδέχομαι τὴν ὁρθότητα αὐτῆς. Ὁ ἐπιστήμων ἐξετάζει ἀντικειμενικῶς τὰ πράγματα, ἐρευνᾷ καὶ ὁρίζει τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ διδάσκει τὰ ἐξαγόμενα τῶν μελετῶν του ἀδιαφορῶν περὶ τῶν ἀμέσων ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀποτελεσμάτων, ἐφ' ὅσον μάλιστα πιστεύει ὅτι ἡ ἀλήθεια ἐπὶ τέλους συντείνει εἰς τὴν παιδαγωγῆσιν καὶ πρόδου τῶν λαῶν. Ἀριστα. Ἀλλ' ἔχετε ἔρα γε νὰ μᾶς διδάξητε ἀλήθειάν τινα ἀποδεικνυομένην διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν μεθόδων καὶ κυρουμένην ὑπὸ τῶν γνωστῶν τῆς ἐπιστήμης ἐρμηνείων; ἔχετε ἀπόδειξιν τινα, ἔστω καὶ μὴ νοουμένην ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλ' ἢν ἀποδέχεται ὁ Βίρχοφ ἢ ὁ Φαραδάη ἢ ὁ Λιέβιγ ἢ ὁ Βοῖς-Κογνιόν, ἢ αἱ Ἀκαδημίαι τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἢ αἱ ἐταιρίαι καὶ τὰ ἀνθρωπολογικὰ τῆς Γερμανίας συνέδρια; Τότε ὁρίσατε. Γνωρίζατε ἡμῖν τὴν νέαν ἀλήθειαν, ὅπως φωτισθῶμεν ὑπ' αὐτῆς. Ἀλλ' ὅμως προτείνοντων μὲν θεωρίαν πρὸ εἰκοσι πέντε αἰῶνων διδασχθεῖσαν καὶ ὑπὸ πάντων τῶν περικλεῶν τῆς ἐπιστήμης ἐρμηνέων ἀποκρουσθεῖσαν καὶ κηρυχθεῖσαν πεπλανημένην καὶ ψευδῆ, ἀνωμολογούντων δὲ ὅτι οὐδεμίαν δύνασθε νὰ διατυπώσητε ἀπόδειξιν περὶ τῆς θεωρίας καθ' ἣν πάντα τὰ πνευματικὰ φαινόμενα εἶνε ἐξαγόμενα μηχανικῶν καὶ σωματικῶν κινήσεων, ὡς ἡ συστατικότης τῶν μυόνων καὶ αἱ ἐκκρίσεις τῶν ἀδένων, ἡμεῖς ἐπικαλούμεθα τὰς συνεπείας καὶ τὰ συμπεράσματα τῶν διδασκαλιῶν σας, οὐχὶ ὅπως ἀνατρέψωμεν ἐπιστημονικὴν τινα ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅπως ἐνισχύσωμεν τοὺς λόγους καὶ τὰ ἐπιχειρήματα, δι' ὧν ἐξελέγχωμεν τὴν πλάνην καὶ τὸ ψεῦδος τῶν ἐπαγγελιῶν σας. Τρόπος δὲ τοιοῦτος τοῦ συζητεῖν δὲν εἶνε ἰδιος μόνον τῶν θεολόγων ἢ ἠθολόγων, οὐς ὅμως μυκτηρίζετε, ἀλλ' εἶνε σύμφωνος πρὸς τοὺς αὐστηροὺς κανόνες τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας. Αἰδοῦ καὶ ὁ μαθηματικὸς κρίνει περὶ τῆς πλάνης θεωρίας τινὸς διὰ τῶν ἀτόπων, εἰς ἃ ἡ ὑποθετικὴ αὐτῶν ἀποδοχὴ μᾶς ὁδηγεῖ, καὶ οἱ χημικοὶ καὶ οἱ φυσιογνώσται ἀποκλείουσι τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην τῶν ὑποθέσεων διὰ μελετῶν ἢ πειραμάτων καταδεικνύντων τὸ ἀσφαλές σῆμα. εἰς ὃ μᾶς ἄρει ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἀποκρούομεν πρότασιν ἄγρουσαν ἡμᾶς εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀπο-

κτῆνυσιν καὶ εἰς τὴν διέλευσιν τῶν ὁρῶν τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ συμβιώσεως, περὶ ἧς οὐδεμία μᾶς χορηγείται ἀπόδειξις, καὶ τὴν ὁποῖαν ἀποβάλλουσιν ὡς πεπλανημένην οἱ ἔχοντες τὸ δικαίωμα ν' ἀποφαιθῶσιν αὐθεντικῶς ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων. Τὸ ψεῦδος δὲν ἔγκειται εἰς τὰς συνεπείας καὶ εἰς τὰ συμπεράσματα, ἀλλὰ τὰ συμπεράσματα ταῦτα καὶ αἱ συνεπείαι ἐξελέγχουσι τὰς πλάνας καὶ ἐμισχύνουσι τὰς περὶ τοῦ ψεύδους αὐτῶν ἀποδείξεις.

Ἐπεὶ παύσωσιν οἱ ἐν Ἑλλάδι ὀλοδοξοῦντες καὶ ὑποσκαίποντες τὰς βάσεις τοῦ ἠθικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ βίου νὰ παραστάνται ὡς οἱ λατρεύοντες καὶ προάγοντες τὴν ἐπιστήμην, διότι αὐτοὶ πράγματι ἀναδείκνυνται ὡς οἱ ἐχθροὶ καὶ ἀληθεῖς πολέμιοι πάσης ἐπιστημονικῆς προόδου καὶ ἀναπτύξεως.

Ὅτε ὁ Χέικελ προτείνει ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν φυσιοφίλων τῆς Γερμανίας ν' ἀντικατασταθῇ εἰς τὰς περὶ δημιουργίας πεποιθήσεις ἡ διδασκαλία τῆς περὶ αὐτομάτου τῆς ζωῆς γενέσεως καὶ τῆς δι' ἐξελίξεως πιθανοειδήσεως τοῦ ἀνθρώπου καταγωγῆς, ὁ Βίρχοφ διεμαρτύρετο κατὰ τῆς προτάσεως ἐν μέσῳ τῶν ἐρευνητικῶν τοῦ συνεδρίου. «Ὡς διδάσκωμεν, ἔλεγεν ὁ ἐπιφανὴς φυσιολόγος, πᾶσαν ἀκριβοθεύσαν ἀλήθειαν ὑπὸ τῶν φυσιογνωστικῶν ἐπιστημῶν, ἀδιαφοροῦντες ἐὰν ἀντίκειται εἰς παραδόσεις ἢ εἰς κοινωνικὰ συμφέροντα. Πρὸ παντὸς ἡλλοῦ ὅμως θέον, ἐν τῷ συμφέροντι τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς ἐπιστήμης, νὰ ὤμεν βέβαιοι ὅτι αἱ προτάσεις μας εἶνε σύμφωνοι πρὸς τὰ πράγματα καὶ ἔξαι νὰ περιβληθῶσι δι' ἐπιστημονικοῦ κύρους. διότι ἐὰν διδάσκωμεν ὑποθέσεις καὶ θεωρίας μὴ οὖσας ἀποδεδειγμένας, ἀναδεικνύμεθα ἐχθροὶ καὶ τῆς ἐπιστήμης πολέμιοι. Οἱ περὶ τὴν μελέτην τῶν βιολογικῶν ἐπιστημῶν ἀσχολούμενοι ζωῶν ἔχομεν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδωμεν βεβαιωμένας τὰς περὶ αὐτομάτου γενέσεως τῆς ζωῆς θεωρίας καὶ τὴν περὶ καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐξ ἄλλης ζωικῆς ὑπόξεως, ἀλλ' ὡς ὁμολογῶμεν ἐν εἰλικρινείᾳ καὶ ἄνευ περιστροφῶν ὅτι ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος νέαι γεγονότα καὶ παρατηρήσεις ἀποδεικνύουσι τὸ ἥλον καὶ ἀσύστατον αὐτῶν ἐκμηθεύονται μὲν πᾶσαν ἐλπίδα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὑποθέσεως περὶ αὐτομάτου γενέσεως, ἀπομακρύνονται δὲ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὑποτεθείσης ἐκ πιθανῶν καταγωγῆς».

Καὶ μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοιούτων λόγων ἰδοὺ ἄλλοι σοφοὶ φυσιογνώσται, ὁ Βλακάρφ, ὁ Ουάιτφελντς, ὁ Τζουρὺ ἀνατρέπουσιν ἐκ βέθρων τὸ οἰκοδόμημα, ὅπερ ἐπρόκειτο ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν περὶ δημιουργίας ἰδέαν, καὶ ἰδοὺ ἡ ἑταιρεία τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἀνθρωπολόγων σεμνυνομένη καὶ θεωροῦσα ὡς τίτλον δόξης ὅτι οὐδέποτε ἀπεδέξατο τὰς περὶ γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ ζωικῆς ἐξελίξεως θεωρίας, οὐδὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν, κατ' ἣν παρέσυρον εἰς τὴν πλάνην καὶ πολλοὺς τῶν φυσιοφίλων.

Καὶ ἰδοὺ τίνας ἔρεκεν, ἐρημνέας τοιούτων λόγων γενόμενοι, τολμήσαντες νὰ εἰπωμεν εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἑλλάδι διδάσκοντας καὶ εἰς τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ καταστήσωσιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν δημώδεις τῆς ἀληθείας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, νὰ μὴ προτείνωσιν ὡς τοιαύτας ὑποθέσεις διαμαχομένας ἢ ἐξελεγχθείσας ἤδη ψευδεῖς καὶ ἀνυποστάτους.

Καὶ τί; Ὅπως διδάξῃτε εἰς τὸν λαὸν τοὺς νόμους τῶν φαινομένων τῆς φύσεως, εἶνε ἄρα γε ἀναγκαῖον νὰ προσῆγτε μέχρι τῆς πρώτης καὶ ἀνεξερευνήτου αἰτίας, εἰς ἣν ἡ ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ εἰσδύσῃ καὶ νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτὴν ὡς «ὑποτιθέμενον πλάστην»; Μὴ γὰρ ἐγίνωσκον ἀτελέστερον ἡμῶν τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ὁ Νεύτων ἀποκαλυπτόμενος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Δημιουργοῦ, ἢ ὁ Κοπέρνικος ὁ κατ' ἐκάστην ἐπιτελὼν ἐν τῷ κατ' τὴν πνευματικὴν φύσιν, ἢ ὁ Κέπλερ ὁ περιτώσας τὸ μέγα ἀστρονομικὸν ἔργον τῶν διὰ τῶν πρὸς τὸν Ὑψιστον ἐλλογίων καὶ κυριαλῆσεων;

Καὶ τί; Οἱ ἡμέτεροι διδάσκαλοι, οἱ Chevreul καὶ οἱ Διέβρι, οἱ Φαραδέη καὶ οἱ Δουμά καὶ οἱ Χίρν, διδάσκον ἄρα γε ἀτελέστερον ἡμῶν τὰς φυσιογνωστικὰς ἐπιστήμης, διότι καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασι καὶ ἐν ταῖς παραδόσεσιν αὐτῶν ἐξεδήλουν αἰσθήματα εὐσεβείας καὶ πεποιθήσεις ἀκατάκτου πίστεως εἰς ὑπερκosμίους ἀρχὰς καὶ δυνάμεις, ἐφ' ὧν αἱ πειραματικαὶ ἐπιστήμαι εἶνε ὅλως ἀναρμόδιαι νὰ ἐκτείνωσι τὰς μελέτας αὐτῶν καὶ ἐκζητήσεις;

Καὶ τί; Ὁ Sir Humphrey Davy ὁ ἐπὶ τεισεύοντα ὕλη ἐπὶ ἄφθορον περιποιήσεως πλοῦτον εἰς τὰς χημικὰς ἐπιστήμης διὰ τῶν ἀνακαλύψεων του, ἀνεδείκνυτο ἄρα γε τῆς ἐπιστήμης πολέμιος, ὅταν σὰς ἐδίδασκεν ὅτι, «ἡ ὕλη, τὴν ὁποῖαν ψαύετε, οὔτε αἰσθάνεται, οὔτε

βλέπει, οὔτε σκέπτεται καὶ οὐδεμία τῆς ὕλης σύνθεσις δύναται νὰ δημιουργήσῃ τὴν διάνοιαν; Ἐφ' ὅσον ὁ σοφὸς εἰσδύει εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἐπιστήμης ἐπὶ τοσοῦτον ἡ καρδία του πληροῦται πίστεως καὶ φωτισμένη καταπλήσσεται πρὸ τοῦ ἐπιλάμποντος μεγαλείου τοῦ θείου φωτός».

Μὴ δὲ ὁ Erdmann σχολιάζων καὶ διαφωτίζων τὰς ἰδέας τοῦ περιηλεοῦς Humboldt δὲν ἔθετο τὰ ὅρια τῶν φυσιογνωστικῶν ἐπιστημῶν, ἵς ἡμεῖς ὑπείτετε νὰ ἔχητε ὑπ' ὄψιν διδάσκοντες τὴν νεότητα καὶ τοὺς λαοὺς; «Ἡ ἐπιστήμη, λέγει ὁ σοφὸς τῆς Γερμανίας φυσιοδόφης, ὡς ἐκ τῆς ἰδέας αὐτῆς φύσεως, δὲν πρέπει νὰ ὑπερηθίσῃ ὅριον, οὐδὲ πέραν οὐτε αἰσθητῆ παρατήρησις εἶνε ἐφικτὴ, οὔτε νὰ βεβαιώσῃ δύναται πρῶτασιν ἀνεπίδεκτον πειραματικῆς κυρώσεως. Τὸ μυστήριον τῆς δημιουργίας κεῖται ἐκτὸς τῆς ἐπιστημονικῆς σφαίρας. Αἱ ἡμᾶς ἡ φύσις εἶνε ἐν γένεσιν. Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ περιορίζονται καὶ ἐπ' αὐτοῦ πρόκειται νὰ περιστρέφονται αἱ ἡμέτεραι ἐπιστημονικαὶ μελέται, ἀπὸ δὲ τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται ἡ θρησκεία, μόνη ἁρμοδία πρὸς ἐπίλυσιν τοιούτων προβλημάτων».

Καὶ τί; Εἶνε ἄρα γε ἀκατέστητοι ἡμῶν περὶ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς παιδαγωγίσεως τῶν λαῶν οἱ καθηγῆται τῶν φυσιογνωστικῶν ἐπιστημῶν ἐν τοῖς πανεπιστημίοις τῆς Ἀμερικῆς, οἵτινες, καίτοι μὴ ὑποχρεούμενοι ὑπὸ νόμων ἢ κανονισμῶν, ἔρχονται τῶν παραδόσεων των διὰ τῆς ἀναγνώσεως χωρίου τινὸς τῶν Γραφῶν ἢ διὰ θρησκευτικῆς δειξέσεως καὶ ὑμνωδίας;

Διδάξατε εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν πάσας τὰς ἀληθείας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἄνευ περιορισμοῦ τινος καὶ ἄνευ ὅρου. Πρὸς τοῦτο δὲν ἔχετε μόνον δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ καθήκον. Διδάξατε τὰς γνωστὰς καὶ ἀποδεδειγμένας ἀληθείας, περὶ δὲ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων καὶ περὶ τῶν πνευματικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων εἰπατε αὐτῷ ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ, «ἀγνοοῦμεν καὶ ἀγνοήσομεν», διότι ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν ὅ,τι ἀγνοοῦσιν οἱ φωστῆρες τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης. Εἰπατε αὐτῷ, ἐπαναλαμβάνοντες τοὺς λόγους τοῦ Κλαυδίου Βερνάρδου, ὅτι οἰαδιδήποτε αἱ περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων καὶ τῶν ὑπερκosμίων δυνάμεων πεποιθήσεις,

οὐδὲν ἔχουσι κοινὸν μὲ τὰς θετικὰς καὶ φυσικὰς ἐπιστήμης, διότι πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐπιστήμαι μελετᾶσαι καὶ διερευνᾶσαι τὰ ψυχολογικά, τὰ ἠθικά, τὰ θρησκευτικὰ καὶ τὰ κοινωνικὰ γεγονότα, αἵτινες προβαίνουσιν εἰς τὰς ἐκζητήσεις των οὐ μόνον διὰ τῆς διανοίας καὶ τῆς πείρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς βοήθειας τῶν ἐνοράσεων τῆς συνειδήσεως, τῶν αἰσθημάτων τῆς καρδίας καὶ τῶν ἐκδηλώσεων τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ἵτινα οὐδόλως ἐρμολόγουν εἰς τὰς μεθόδους τῶν ἐπιστημῶν τῶν φαινομένων τοῦ ἀπτοῦ καὶ ὁρατοῦ κόσμου. Καὶ ταῦτα λέγοντες διὰ εἰσθε μὲν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, δι' ἀναδειχθῆτε δὲ ἰσχυροὶ προστάται καὶ ἀντιλήπτορες τῆς διαδόσεως τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων προλαμβάνοντες ἐτόπους συγκρούσεως μεταξὺ τῶν δύο πηγῶν, ἐξ ὧν ἡρτῆται ἡ εἰρηκὴ συμβίωσις, ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἡθοποίησις τῶν λαῶν, τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ ἐπιστήμη ἱκανοποιεῖ βεβιαῶς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς διανοίας καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς γνώσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἰδέα καὶ τὸ καθήκον, μεθ' οὗ ἀναποσπᾶστος συνδέεται, ἐκπορεύονται ἀπὸ τὰ βασύτατα καὶ εὐγενέστατα τοῦ ἀνθρώπου συναισθήματα, ἐν δὲ τῇ ἑναρμονίᾳ ἐπιστημονικῇ μαθήσει καὶ τῇ πηρωτισμένῃ διευθύσει καὶ ἐφαρμογῇ τῆς θρησκευτικῆς ἰδέας πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ πρηνήματος καὶ πρὸς ἐμπέδωσιν καὶ κραταίωσιν τοῦ κύρους καὶ τοῦ ἠθικοῦ νόμου καὶ τοῦ καθήκοντος ἔγκειται ἡ ἀληθὴς πρόοδος καὶ τελειοποίησις τῶν λαῶν. Πᾶσα μεταξὺ θρησκείας καὶ ἐπιστήμης σύγκρουσις εἶνε παράλογος καὶ ἡθοφθόρος, προέρχεται δὲ πάντοτε ἐξ ἐσφαλμένης τῶν πραγμάτων ἐκτιμήσεως ἢ ἐκ τῆς ὑπερβάσεως τῶν φυσικῶν ὁρίων ἐκάστης αὐτῶν. Καὶ ἡ μὲν θρησκεία περιστρεφόμενη ἐπὶ τῶν πρώτων τῆς δημιουργίας αἰτίων καὶ ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ καὶ ὑπερκosμίου ἡμῶν βίου εἶνε ὅλως ἀναρμόδια νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ δόγματα καὶ τὰς παρατηρήσεις τῆς ἐπὶ τῆς συνήθους πορείας τῶν νόμων τῆς φύσεως. Ἡ δ' ἐπιστήμη, ἀπεριόριστος ἔχουσα στάδιον μελέτης ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς ὁρατῆς κτίσεως καὶ τῶν διεπόντων αὐτὴν νόμων, κακῶς ἐξυπηρετεῖ τὴν ἀνθρωπότητα ἐπιλαμβάνομένη τῆς λύσεως ζητημάτων, ἐφ' ὧν δὲν χωρεῖ πειραματικὴ

έρεινα και διασκεδύνουσα, δι' αὐθαρέτων ὑποθέσεων, πεποιθήσεις ἐξαγορεύουσιν οὐ μόνον ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς διανοίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐνοράσεις αἰσθημάτων, δι' ὧν πεποικίζεται ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης, παραλύουσα οὕτω ἢ ὅπως διαλύουσα τοὺς συνέχοντας τὴν ἀνθρωπότητα πνευματικὰς δεσμούς. «Μπαράτιος εἶνε ἐν ταῖς κοινωνίαις ἡ ὑπαρξίς πνευματικῶν τινος δεσμοῦ συνέχοντος τὰ διάφορα αὐτῶν στοιχεία. Ἐλλείπει τοιοῦτου δεσμοῦ θὰ ἔχητε ὁρᾶς ἀτόμων, ἴσως δὲ καὶ μεμονωμένους οἰκογενεῖας, ἀλλὰ δὲν θὰ ἔχητε κοινωνίαν καλῶς μεμορφωμένην». Ταῦτα οὐχὶ θεολόγος τις ἢ ἡθολόγος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἱατρὸς Αἰτρεῖς ἔγραψε. «Πρότασις ὁρθοτάτη», παρετήρησεν ὁ Παστέρ, συμπληρῶν δ' αὐτὴν ἔλεγε, «τὸν δὲ ζητούμενον δεσμόν θὰ ἐξεύρητε ἐνισχύοντες τὴν πεποιθήσιν τοῦ *Μπείροου*, μεθ' ἧς συνέχεται τὸ μέγα τοῦ κόσμου μυστήριον».

Καὶ ὅπως τὸ ἐν ἡμῶν συναίσθημα τοῦ *Μπείροου* καὶ *Αἰωνίου* εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ θρησκευτικοῦ βίου τοῦ ἀποτελοῦντος τὴν ψυχὴν πάσης κοινωνίας. Τὸ κοινωνικὸν σῶμα μὴ συνεχόμενον καὶ ζωοποιούμενον ὑπὸ ὑπερκοσμίων φρονημάτων ὀπισθοδρομεῖ καὶ φθίνει καὶ σήπεται καὶ διαλύεται, ὡς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα τὸ ἀποχωριζόμενον ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ παραδιδόμενον εἰς τὴν φθορὰν τῶν χημικῶν δυνάμεων. Διότι, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε εἰμὴ ὕψους ὀλίγων λιτρῶν σερκὸς καὶ ὀστέων, ζῶν μηχανικῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀσυνειδήτων καὶ τυφλῶν τῆς φύσεως νόμων, ἐὰν ἡ προσωπικότης ἡμῶν δὲν εἶνε διένοικα σκεπτομένη, καρδία ἀγαπᾶσα, ψυχὴ ζῶσα καὶ ἀδιάφθορος, ἐνωρῶσα ὑπάρξεις καὶ δυνάμεις ἀνωτέρας τῶν τοῦ ἅπτου καὶ ὁρατοῦ κόσμου, ἐὰν ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως καὶ τὰ αἰσθημάτων τῆς πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἀποσιώσεως δὲν εἶνε εἰμὴ δυνάμεις γαργῶν καὶ ἀδένων μεταβαλλόμεναι συμφώνως πρὸς τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαιρᾶς καὶ τῆς πέψεως τῶν βρωμάτων, τότε οὐδεὶς λόγος περὶ ἐλευθέρας βουλήσεως, τότε οὐδεὶς λόγος περὶ ἡθικότητος, περὶ προοδου καὶ περὶ ἡθιοποιήσεως καὶ τελειοποιήσεως τῶν λαῶν.

Ἄς μὴ παρεξηγησώμεθα οἱ λόγοι καὶ αἱ ἐκδηλούμεναι πεποιθήσεις μου. Οἱ ἐπιχειρή-

σαντες νὰ διαδώσωσιν ἐν Ἑλλάδι τὰς ἀσβεστοὺς δοξασίας τοῦ Jules Soury καὶ τὰς ἀλλοκότους τοῦ Μολεσὸθ θεωρίας δὲν προέδρευον βεβαίως ὡς σκοπὸν οὐτὲ τὴν ἀποκτήνωσιν τοῦ λαοῦ οὐτὲ τὴν διασπορὴν τῆς συνειδήσεως τῆς νεότητος. Ἀλλ' ἐὰν οὗτος δὲν εἶνε ὁ σκοπός, τοιαῦτα βεβαίως εἰσονται τὰποτελέσματα τῆς πλάνης τῶν καὶ τῆς ἐλαφρότητος, μεθ' ἧς ἐπεχείρησαν ν' ἀντικαταστήσωσι τὸ κύρος τῶν λόγων τοῦ Bachepin εἰς τὸ κύρος τῶν δογμάτων τῆς οὐρανίου ἡθικῆς.

Ἀλλ' εἶνε ἤδη καιρὸς νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ θέματος τῆς μελέτης ταύτης.

Καταδεικνύοντες ὅτι ἡ ἀκριβείας τοῦ στοιχείου τῆς ἐλευθερίας, δι' οὗ περιβέβληται ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης, στενῶς συνδέεται μετὰ τῆς λύσεως τοῦ περὶ τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς ζητήματος, ἀνατρέπει δ' ἐκ βέβαιον πάσας τὰς ἐπαγγελίας περὶ ἐκπορεύσεως τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν ἀπὸ τὰς μηχανικὰς τῆς ὕλης κινήσεις καὶ μεταβολὰς, θέλωμεν ἀκολουθήσει ἀναλύοντες καὶ μελετώντες τὰ περὶ τῆς αὐτεξουσιότητος τῶν νοητικῶν καὶ βουλητικῶν ἡμῶν δυνάμεων.

Καὶ ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου τούτου ἀπεράντων σειρὰν ἀκαταγωνίστων ἐπιχειρημάτων θὰ ἐδυνάμην ν' ἀρυσθῶ ἐνταῦθα ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρωπολόγων καὶ τῶν φιλοσοφικῶς ἀναλυσάντων τὰς ψυχικὰς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις, ἀλλ' ἡ μέθοδος αὕτη δὲν προσήκει εἰς τὸ δημόδιον ἔργον ὑπερ ἐπεχείρημα, θέλω δ' ἐκλέξει ἡλλήν ὁδὸν πρακτικωτέραν καὶ ἡμιολωτέραν.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΛΗΡΟΥΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΡΡΕΝΩΝ
ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΑ

Σκοπὸς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον σκοπὸν ἔχει νὰ ἐμφυτεύσῃ εἰς τὰς ἀπλάς ψυχὰς τῶν εἰς αὐτὸ φοιτῶντων νεαρῶν παίδων τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς εὐπαθεῖς πρὸς τὸ ἀγαθόν, τὸ καλὸν καὶ τὸ κόσμιον, νὰ ἀναπτύξῃ τὰς πνευματικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις αὐτῶν καὶ νὰ μεταδώσῃ αὐτοῖς τοιαύτας καὶ τοσαύτας γνώσεις καὶ ἐπιτηδεύματα, ὅσας εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖαι εἰς ἕκαστον χρηστὸν τῆς ἡμετέρας κοινωνίας μέλος.

Τὰ μαθήματα καὶ αἱ ὥραι τῆς διδασκαλίας ἐκάστου αὐτῶν.

Τὰ μαθήματα τὰ διδασκόμενα εἶνε Θρησκευτικά, Ἑλληνικά, Ἀριθμητικά, Γεωμετρία, Ἱστορία, Γεωγραφία, Φυσικὴ Ἱστορία, Φυσικὴ, Ῥηθική, Καλλιγραφία, Ἰχνογραφία καὶ Γυμναστική.

Διδάσκονται δὲ ταῦτα εἰς ἐκάστην τῶν ἐξ ἑξῶν ὥς ἔπεται.

Τ Α Ξ Ε Ι Σ	Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	Τὸ ἅλ. τῶν ὥρῶν
Μαθήματα	ὥρ.	ὥρ.	ὥρ.	ὥρ.	ὥρ.	
Θρησκευτικά	4	4	4	3	3	21
Ἑλληνικά	3	4	—	—	—	7
Λεκτικὰ ἀσκήσεις (Πραγματογνωσία)	—	—	—	—	—	—
Ἀνάγνωσις	—	5	5	5	5	25
Γραφή	—	—	—	—	—	—
Γραμματική	—	4	4	4	4	16
Ἀριθμητικά	3	3	3	3	3	15
Γεωμετρία	—	—	—	2	2	4
Ἱστορία	—	—	—	2	2	4
Γεωγραφία (Πατριδογραφία)	—	—	—	2	2	4
Φυσικὴ Ἱστορία	—	—	—	2	2	4
Φυσικὴ	—	—	—	2	2	4
Ῥηθική	3	3	3	3	3	15
Ἰχνογραφία	—	—	—	2	2	4
Καλλιγραφία	—	—	—	2	2	4
Γυμναστική	4	4	4	4	4	20
	26	30	31	34	36	156

Α'. Θρησκευτικά.

Ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων εἶνε πρῶτιστα πάντων ἡ ἐν τῇ εὐσεβείᾳ παιδείᾳ τῶν Ἑλληνοπαίδων, εἶτα δὲ καὶ ἡ κατανόησις τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπαρχόντων καὶ τελουμένων καὶ ἡ προσδοκίησις εἰς τὴν κατὰ μὲνος ἀνάγνωσιν καὶ ἐπαρκὴ ὁμολογίαν κατανόησιν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ διὰ τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ διδάσκονται ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ἱστορήματα τῆς Ἀγίας Γραφῆς, Παλαιᾶς τε καὶ Καινῆς, ῥητὰ, τροπάρια, κατήχησις, προσευχαί, λειτουργικὴ, ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ὅπως ἡμῶς ἀναγνωστικαὶ αὐτὴ ἡ Καινὴ Διαθήκη ἐκ μεταφράσεως καὶ δὴ καὶ ἐκάστοτε τὰ εἰς ἐκάστην τάξιν προσηκόντα μέρη αὐτῆς.

Ἱερὰ ἱστορία.—Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας πρέπει νὰ ἐπιδιώκηται μάλιστα πάντων ἡ ἐξέγερσις τῶν τε θρησκευτικῶν συναισθημάτων καὶ τῆς ἡθικῆς συνειδήσεως τῶν διδασκόμενων νὰ καταδεικνύηται ἡ ἡθικὴ ἀξία τῶν πρὸ τῆς συνειδήσεως τῶν μαθητῶν ἐναργῶς ἐξελισσομένων ἀνθρωπίνων σκέψεων, περιπετειῶν, παθημάτων καὶ πράξεων καὶ σα-

φῶς ἐκάστοτε ἐπιδόηλον νὰ γίνηται ὅτι ὁ ἡθικὸς νόμος εἶνε αὐτὴ ἡ θέλησις τῆς Θεότητος. Διδάσκονται δὲ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τάξει ἀπλοῦς καταστάσεις ἱστορημάτων περὶ τοῦ Ἰωσήφ μετ' ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, περὶ τῆς παιδικῆς δὲ ἡλικίας καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰδρου τοῦ τοῦ θρησκευτικῶς ἡμῶν ἐκ τῆς Καινῆς ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς τάξεσιν ἐπεκτείνεται ἡ γνώσις τῆς ἱερᾶς ἱστορίας διδασκόμενων ἐξ αὐτῆς τῶν ἐκάστοτε εἰς τὴν παιδικὴν ἀντίληψιν προσφύγων, ἵνεκ οὐδεμιᾶς χρονολογικῆς σειρᾶς. Μετὰ τὸ τέλος τῆς τοιαύτης διδασκαλίας γίνεται κατὰ τὴν χρονολογικὴν πλέον σειρὰν συστηματικὴ ἐκθεσις πάντων τῶν ἡθικῶν διδασκόμενων ἱστορημάτων. Ἡ δὲ διδασκαλία διαπερνάται διὰ τῆς διδακτικῆς μορφῆς τῆς ἀφηνήσεως καὶ τῆς ἐρωτήσεως οὐδέποτε δὲ διὰ τοῦ μηχανικοῦ ἀποστοματισμοῦ.

Ῥητὰ τῶν Γραφῶν.—Σὺν τοῖς ἱστορήμασι διδάσκονται καὶ ῥητὰ τῶν Γραφῶν, τὸ μὲν ἕνεκα τῆς βαρυτέρας κατανόησεως αὐτῶν τοῦτων τῶν ἱστορημάτων, τὸ δὲ ἕνεκα τοῦ εὐπεριλήπτου, καὶ εὐμνημονεύτου ἐπομέως τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων ἡθικῶν καὶ θρησκευτικῶν διδαγμάτων. Διδάσκονται δὲ ἐκάστοτε μόνον τοιαῦτα, ἐν οἷς ὡς ἕκαστον πνεῦμα τοῦ ἐκάστοτε διδασκόμενου ἱστορήματος ἀποτυπώται.

Τροπάρια.—Ἐκτὸς τῶν ῥητῶν διδάσκονται καὶ τινὰ τῶν τροπαρίων ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶτε ἕνεκα τῶν ποιητικῶν αὐτῶν καλλωπῶν εἶτε ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τοῦ περιεχομένου αὐτῶν πρὸς τὸ τῶν ἱστορημάτων εἶτε καὶ ἕνεκα τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εὐχρηστίας αὐτῶν συντελοῦσιν εἰς τε τὴν ἔκφασιν τῶν θρησκευτικῶν συναισθημάτων, εἰς τὴν βαρυτέραν κατανόησιν τοῦ πνεύματος τῶν ἱστορημάτων καὶ εἰς τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἑλπίαν καὶ ἀγάπην τῶν διδασκόμενων.

Κατήχησις.—Τὰ τῆς κατήχεως διδάγματα συντελοῦντα εἰς τὴν κατανόησιν τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν ὁ διδασκόμενος ἀνήκει, συστηματικῶς, ἀνάγκη νὰ διδάσκονται μόνον κατὰ τὴν ἀνωτάτην τάξιν, κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς νὰ παραλαμβάνονται ἐξ αὐτῆς ἐκάστοτε μόνον τὰ ἐπεξηγώμενα καὶ ἀκριβέστατα ἀποτυπώμενα τὰ ἐν τοῖς ἱστορήμασι καὶ ῥητοῖς διδάγματα.

Προσευχαὶ καὶ Λειτουργικὴ.—Αἱ προσευχαὶ συντελοῦνται εἰς τὴν ἔκφασιν καὶ τὸν ἐξαγνισμόν τῶν ψυχῶν τῶν προσευχομένων καὶ ἐθίζουσαι εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην διδάσκονται εὐθὺς ἀπὸ τῆς κατωτάτης τάξεως. Τοῦ χρόνου δὲ προτίμους καὶ τῶν προσευχῶν τῶν καταλλήλων διὰ τὰς κοινοτέρας περιστάσεις τοῦ βίου διδασκόμενων, ἀκολουθεῖ ἡ διδασκαλία τῆς λειτουργί-

κῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐπιγινώσκωσιν οἱ ἐκ τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀποφοιτῶντες τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν λειτουργίαν γινόμενα.

Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία.— Πρὸς ποιῶν τινα κατανόησιν τῆς παρουσίας θεσέως τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν ὁ διδασκόμενος ἀνήκει, διδάσκονται καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ τοῦλάχιστον τὰ περὶ τῆς πρώτης ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, περὶ τῶν σπουδαιωτάτων διωγμῶν τῶν Χριστιανῶν, περὶ τῶν κυριωτάτων αἰρέσεων, περὶ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, περὶ τῶν μεγάλων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, περὶ τῆς διακρίσεως τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ περὶ τῆς διαμαρτυρήσεως. Καὶ ἐνταῦθα ὁ μηχανικὸς ἀποστοματισμὸς δὲν ἔχει τὸν τόπον του.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη.— Τὸ στοιχεῖον τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, εἰς ὃ ὀφείλει τὸ παρ' ἡμῶν δημοτικὸν σχολεῖον νὰ δώσῃ πλεῖστην προσοχήν, εἶνε ἢ ἐν μεταφράσει ἀνέγνωσις καὶ κατανόησις τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ μὲν ἵνα βελύσσῃ καὶ θαυμάσιον αἰ ἐκ τῶν ἄλλων στοιχείων τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων ἐκάστοτε κτώμενα γνώσεις ἐν τῷ νῷ ἀποθησαυρίζονται, τὸ δὲ ὅπως ἐκποιεῖται μὲν ἐξ ἀπαλῶν ὁνύχων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μετὰ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Εὐαγγελίου κατορθωθῇ ποτε νὰ θεωρῇται καὶ παρ' ἡμῶν ἐν Ἑλλάδι ἡ ἀνέγνωσις αὐτοῦ ὡς χρέος ἀπαραίτητον καὶ ὡς ἐνέργημα ἀναγκαστάτων καὶ ἐπωφελέστατον καὶ ἰδίᾳ ἐν ἐκάστῳ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ γενικῶς τῇ ὅλῃ κοινωνίᾳ καὶ πολιτείᾳ. Ἔστωσαν δὲ τὰ ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἀναγνωστέμενα τὸ μὲν πρῶτον αἱ περικοπαὶ αἱ ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς τὰ ἐκάστοτε διδασκόμενα ἱστορήματα, εἰτα δὲ αἱ παραβολαὶ πᾶσαι, αἱ παραβολαὶ τῶν ὑποκριτῶν Φαρισαίων, ἡ ἐκ τοῦ ἄρου ὁμιλία, αἱ καθολικαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Πέτρου, τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ Ἰακώβου, ἀποσπάσματα τινα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου καὶ ὅλον τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον. Ἀλλ' ἡ ἀνέγνωσις αὐτῶν συνοδευομένη μετὰ τῆς προσηκούσης ἐρμηνείας, θέον νὰ εἶνε ἀπηλλαγμένη πάσης περιττολογίας καὶ πάσης ψευδευδείξεως. (Ἀκολουθεῖ).

ΤΙ ΖΗΤΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἐξῆς ἀπείρου αἰθέρος
ζητεῖ τροχίαν ὁ κομήτης
φῶς αὐτοφώτου ἀστέρος
ἑστίαν ζητεῖ ὁ πλανήτης.

Ἦψη ζητεῖ τῶν ὀρνέων
ὁ ἀναξ, τὸ κῆτος ἀβύσσους,
δάση καὶ λόχμους ὁ λέων,
ζητεῖ δ' ὁ ταῶς παραδείσους.

Χλόη ζητεῖ τὸ ἄρνιον,
ἢ μέλισσα κήπους ἀνθέων,
τοίχων φρυγμὰς τὸ στρουθίον,
καὶ ἴθαυ ὁ κύκνος λιμένας.

Τί δὲ ὁ ἄνθρωπος φέρεται
ζητεῖ; τί ζητεῖ ἐκ καρδίας;
Τίς ἐπ' αὐτοῦ θ' ἀπαντήσῃ;
Ζητεῖ τὸν θεὸν τῆς σοφίας.

Τὸ ἐκκομὲς ἡγήματι
πρὸς τὸ κέντρον τὸ γήινον τείνον
καὶ ἡ ψυχὴ ἡ ἐμὴ
τὴν εἰρήνην ζητεῖ εἰς Ἰακείνον.

Κ. Α. Διαλειθυμῆς

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

Δικαίως ἀνομιλοῦνται ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου ὡς τὸ μέγιστον τῶν θαυμάτων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἀδυνατεῖ ὁ πεπερασμένος νοῦς τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀναμετρήσῃ τὴν ὑπερφυσικὴν δύναμιν τῶν θαυμάτων, καθόσον ταῦτα εἶνε ἐκδηλώσεις τοῦ ἀπείρου, ἀλλ' ἀναντιρρήτως ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις κατέχει τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς ὑπερφυσικῆς κλίμακος τῶν ἐργῶν τοῦ Κυρίου, ὅπερ ἐπλήρωσαν θάμβους καὶ ἐκπληξίας τῶν Ἰουδαίων λαὸν καὶ ἐν γένει τὸν κόσμον. Ἐν ταῖς τὰς θαύμας τοῦτο τῆς ἀναστάσεως εἶνε μία εἰκὼν, εἶνε ἕνδεγμα τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀναστάσεων, τὰς ὁποίας ἀκαταπαύστως ἐννοεῖ ἡ θεία δύναμις ἐν τῷ πνευματικῷ καὶ ἡθικῷ κόσμῳ. Ἐξηγουμένη. Ὅπως ἡλευθέρωσαν ὁ Κύριος τὸν Λάζαρον ἐκ τῆς φθορίας τοῦ τάφου καὶ ἐπανήγαγεν εἰς τὴν ζωὴν, οὕτως ἡλευθέρωσεν καὶ νῦν τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς φθορίας τῆς ἁμαρτίας. Τὸ θαῦμα τῆς θείας χάριτος, ὅπερ ἀναπλάττει ἐν ἡμῖν νέον ζῶν, εἶνε ἐπίσης καταπληκτικόν, ὡς ἐκεῖνο, ὅπερ ἐνίστηεν ἐν σῶμα νεκρῶν.

Ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦ Λαζάρου παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ Κύριος δὲν ἐρχαίται εἰς τὴν ὑπερφυσικὴν ἐκείνου ἐνέργειαν, δὲν ἀρκεῖται εἰς αὐτὸν τὸν παντοδύναμον αὐτοῦ λόγον. «Ἀέζωρε, δούρο ἔξω!» ἀλλὰ κήρυκε τοῖς μαθηταῖς τοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ θαύματος. «Ἀνάστη αὐτόν, λέγει, καὶ ἄφετε ὑπάγειν». Τὴν ἀνάστασιν λοιπὸν, ἦτοι τὴν ὁλὴν ὑπερφυσικὴν πράξιν, ἐνεργεῖ μόνος ἐν τῇ θεότητι καὶ παντοδυναμίᾳ αὐτοῦ τὰς δυνατὰς ὅμως ἐνεργείας τῇ ἀνθρωπότητι ἀφίπει εἰς τοὺς μαθητὰς του. Οὕτω λέγει πρὸς αὐτοὺς «Ἀράτε τὸν λίθον!» Μήπως ἔγω δὲν ἡδύνατο διὰ τοῦ αὐτοῦ λόγου, δι' αὐτὸ προσφωνεῖ τὸν

νεκρὸν ἐκ τοῦ τάφου νὰ ἔρῃ καὶ τὸν λίθον τοῦ μνημείου! Ἀλλὰ θέλει νὰ διδάξῃ τοὺς μαθητὰς του καὶ τὸν κόσμον, ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐκφύεται ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως πρέπει νὰ τῶνται εἰς ἐνέργειαν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, προκειμένων μάλιστα περὶ τῆς ἡθικῆς αὐτῶν ἀναπλάσεως καὶ σωτηρίας.

Διὰ τοῦ θαύματος προσέτι τοῦτου ἐκδηλοῦται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Κυρίου. Ἀναγνωρίζει ἑαυτὸν ὡς ἄνθρωπον ἐν τοῖς λόγοις τούτοις. Ἰησοῦς οὖν, ὡς εἶδεν αὐτὴν (τὴν Μαρίαν) κλαίονσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν. καὶ πάλιν «ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς». Οὐδέποτε ὁ Ἰησοῦς ἐδείξε τόσον σαφῶς, ὅτι ἦτο σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς ἡμῶν καὶ ὁστέον ἐκ τῶν ὁστέων ἡμῶν, ὅσον κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην, καθ' ἣν κλαίει ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ φίλου του. Ποῖον τῶντι λαμπρὸν μάθημα τῆς ἀληθοῦς καὶ εἰλικρινοῦς φιλίας! Μετὰ ταῦτα ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρωτᾷ «Ποῦ τεθείκατε αὐτόν;» καὶ ὁδηγεῖται ὡς ἄνθρωπος ὑπ' ἀνθρώπων, δεικνύντων αὐτῷ τὴν θέσιν. «Ἐρχου καὶ ἴδε». Ἀρθέντος τοῦ λίθου, ὁ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἑνω καὶ εἶπε. Πάτερ, ἐὺχαριστῶ σοι ὅτι ἡκούσας μου, ἐγὼ δὲ ἥδυναι ὅτι σὺ ἀντοτὸς μου ἀκούεις. ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ὅχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σὺ με ἀπέστειλας. Καὶ ἀμέσως φωνῇ μεγάλῃ ἐκφαύγασε, Ἀέζωρε, δεῦρο ἔξω. Ἐν ταῖς τρισὶ ταύταις λέξεσιν ὑπῆρχε τόση ὑπερφυσικὴ δύναμις, ὅση ὑπῆρχεν ἐν ταῖς δυσιν ἐκείναις «Γεννηθήτω φῶς» διότι ἡ αὐτὴ δημιουργικὴ δύναμις ἐνέργει εἰς ἀμφοτέρους τὰς περιπτώσεις. Ὁ πιστεύων τὴν διὰ τοῦ δημιουργικοῦ λόγου πλάσιν τοῦ κόσμου, καὶ ἀπιστῶν εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου ἐδράσκειται εἰς μερίστην ἀντίφασιν. Τρεῖς λέξεις ἀρκοῦσιν, ὅπως μεταφέρωσι τὸν Λάζαρον ἀπὸ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Πόσον διδακτικὸν τοῦτο διὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοὺς κήρυκας τοῦ θείου λόγου! Ὅπως ἀνακαλέσωσι πολλὰς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν δὲν ἀπαιτοῦνται σχολιοτενεῖς λόγοι καὶ δημοσθένειος εὐγλωττία, ἀλλ' ἀπαιτεῖται δύναμις λόγου, ἐξεργημένου ἀπὸ καρδίας, ἐν ἣ ἐνοικεῖ θεία ζωὴ, καὶ ἀπὸ στόματος μὴ ὄντος ἐν ἀντιφάσει πρὸς τὰ ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς καρδίας κρυπόμενα ἀντιχριστιανικά φρονήματα. Εὐαγγελικὴ λοιπὸν ἀπλότης καὶ ἀφέλεια ὡς περικοσμῇ τοὺς λόγους αὐτῶν!

Ἡ δύναμις τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν δὲν ἐγκτεται βέβαια ἐν τοῖς λόγοις, ἀλλ' ἐν τῇ ὑπερανθρώπῳ δυνάμει τῆς θεότητος τοῦ υἱοῦ

τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ. Ὅταν λαλῶσιν οἱ λειτουργοὶ αὐτοῦ, δύνανται νὰ ἐνεργῶσιν ὑπερανθρώπως ἐπὶ τὰς καρδίας τῶν πιστῶν, ἐὰν διὰ τοῦ στόματος αὐτῶν λαλῇ αὐτὸς ὁ Κύριος, ἐὰν ἦνε περιβεβλημένος δυνάμει ἐξ ὕψους. τότε οἱ νεκροὶ ἀκούονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. Εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Κυρίου ὁ Λάζαρος ἐνίσταται πάραντα ἐκ τοῦ τάφου. Παρίσταται ζῶν ἐνώπιον τῶν συγγενῶν καὶ συμπολιτῶν του ἄνευ οὐδενὸς ἄλλου σημείου τοῦ θανάτου, εἰμὴ τῶν ἐνταφίων σπαργάνων. Ἐκ τοῦ θαύματος τοῦτου πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἐνθ' οἱ γράμματαί τε καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνεζήτουν περὶ τοῦ πῶς νὰ θανατώσωσιν αὐτόν. Εἶχε φθάσει ὁ ὁρισμένος χρόνος, καθ' ὃν ἔπρεπε ἡ νὰ πιστεύσωσιν εἰς αὐτὸν οἱ πεπαιδευμένοι τῆς Ἰουδαίας ἢ νὰ γείνωσι φωνεῖς αὐτοῦ ἢ μωρία τῶν τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὸ δεύτερον. Ἐν τούτοις ὁ Λάζαρος πρῶτα μὲν ἠγέρθη ἐκ τοῦ τάφου, ἀλλὰ καὶ δὲν ἦτο ἐντελὲς ἐλεύθερος, ὥστε νὰ κινηθῇ καὶ περιπατήσῃ, διότι ἦτο δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας καὶ ἐφάρετο εἰς τὰ ἐντάφια δεσμά. Ἐλαβεν ἐκ νέου τὴν ζωὴν, καὶ ὅμως δὲν ἡδύνατο νὰ κινηθῇ ἐκ τῶν δεσμῶν ἐκείνων. Δὲν φαίνεται τοῦτο παρόμοιον; Καὶ ὅμως πολλὰς παρατηρεῖ τις τὰ νεκρικὰ ταῦτα ἐμβλήματα εἰς ἀνθρώπους χριστιανούς, ἂν καὶ ἡ θεία χάρις ἤδη ἀνῆγειρεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ πνευματικοῦ θανάτου. Ὁ ἐκ πρώτης ὕψους ἰδὼν αὐτοὺς τοὺς νομίζει νεκρούς, καὶ ὅμως τὸ φῶς τῆς θείας ζωῆς ἐμφωλεῖται ἐν αὐτοῖς φαίνονται ὅτι εἶνε νεκροί, καὶ ὅμως ζῶσιν, ἀλλ' ἔχουσιν ἀνάρκην νὰ λύσῃ τις τὰ δεσμά αὐτῶν, ὅπως ἀνθρώπινῃ χερὶ ἔλυσεν τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας τοῦ Λαζάρου ἐκ τῶν δεσμῶν. Οὗτοι φέρονται μὲν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πνευματικῶν ζῶν, ἀλλ' ἀκινήτοισι καὶ στενάζουσιν ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν τῶν, ἀφ' ὧν δὲν δύνανται νὰ ἀπαλλαγῶσι δι' ἐπαρκούς καὶ ἰσχυρὰς τινας ἐνεργείας. Ὅπως ὁ Λάζαρος ἠγέρθη μὲν ἐκ τοῦ τάφου, δὲν ἔδύνατο ὅμως νὰ ἀφαιρέσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ κατέχοντα τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ δεσμά, ἐὰν μὴ φιλικὴ χερὶ ἐβόηθαι αὐτόν, οὕτω καὶ οἱ τοιοῦτοι τῶν χριστιανῶν φέρονται μὲν τὴν θείαν ζωὴν, ἀλλὰ δεδεσμευμένοι ὄντες ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐπιδέονται τῆς βοηθείας τινὸς δυναμένου νὰ λύσῃ τὰ δεσμά αὐτῶν. Τοιοῦτος δὲ βοηθὸς δὲν εἶνε ἄλλος, εἰμὴ ὁ λειτουργὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὁ κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅστις διὰ μὲν τοῦ λόγου δύναιτο νὰ ἐρμηνεύσῃ καὶ μεταδώσῃ εἰς αὐτοὺς τὰς θείας διδασκαλίας τῆς χριστιανικῆς πίστεως, διὰ δὲ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ ὀφείλει νὰ δια-

θερμάνει τὰς καρδίας αὐτῶν καὶ νὰ κρατῶνται αὐτοὺς εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ χρηστότητα οὕτως, ὥστε ἡ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσα θεία ζωὴ νὰ ἐκδηλωθῇ διὰ τῶν ἔργων τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ αὐταπαρνήσεως.

Ἀλλὰ διατί ἡ θανατοιογενὴς δύναμις ἡ ἐγείρωσα τὸν Ἀδάμ ἐκ τοῦ τάφου δὲν ἤλευσεν οὐδὲν ἄλλο; Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν οὐδέποτε ἐκτελεῖ θαύματα ἐκεῖ, ὅπου δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἡ ἀνθρωπίνῃ δύναμις. Δὲν εἶνε μέγας τις ἡ ταχυδακτυλουργός. Ἐνεργεῖ ὑπερανθρώπως ἐκεῖ, ὅπου ἐδύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἡ ἀνθρωπίνῃ δύναμις. Ὁ Ἀδάμ δὲν ἐδύνατο νὰ ἀναστῇ ἐκ τῶν νεκρῶν, εἰ μὴ διὰ θαύματος, ἐδύνατο ὅμως καὶ ὁ λίθος τοῦ μνήματος αὐτοῦ νὰ ἀρῇ καὶ αὐτὸς νὰ ἀνθῇ τῶν νεκρῶν ἄνευ θαύματος. Ἄλλως τε δὲ ὁ Κύριος ἤθελε νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι πᾶν ὅτι ἐν τῷ βίῳ ἡμῶν τῷ τε σωματικῷ καὶ τῷ πνευματικῷ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἰδίων ἡμῶν δυνάμεων, πρέπει νὰ ἐνεργῇται δι' αὐτῶν, καὶ οὐχὶ νὰ περιμένωμεν τὴν ἐπενέργειαν τοῦ Θεοῦ πρὸς πραγμάτωσιν τῶν θυνάτων. Οὐδέποτε ἐνεργεῖ ἡ θεία χάρις ἄνευ τῆς θελήσεως ἡμῶν. Ὅταν ἡ θέλησις ἡμῶν ὑπνώττῃ καὶ αἱ σωματικαὶ καὶ πνευματικαὶ ἡμῶν δυνάμεις ἀργῶσιν, ὁ Θεὸς δὲν ἐνεργεῖ οὔτε πρὸς τὸ ὅλκον οὔτε πρὸς τὸ πνευματικὸν ἡμῶν συμφέρον. Ἡ σωτηρία ἡμῶν ἐν τῇ παρούσῃ καὶ τῇ μελλούσῃ ζωῇ εἶνε τὸ προὐκὸν δύο περιστάσεων, ἐνθεν μὲν τῆς θελήσεως ἡμῶν, ἐνθεν δὲ τῆς ἐπενεργείας τῆς θείας χάριτος· ὅθεν οἱ κακοδαίμονες οὗτοι καὶ ἐπὶ τὸ κρέτος τῆς ἀγωγῆς καὶ ἁγιωμίας διατελοῦντες ὅς μὴ αἰτιῶνται τὸν Θεόν, ἀλλ' αὐτοὺς καὶ μόνοις ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυνάμεων ἐξαρτᾶται ἡ τε ψυχικὴ αὐτῶν σωτηρία καὶ ἡ ἐν τῷ παρόντι εὐδαιμονία των.

J. MARINOS

Ἡ ΧΑΡΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Οὐδεμία ἄλλη χαρὰ δύναται νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὴν τῆς ἀναστάσεως, ὥς οὐδεμία ἄλλη λύπη δύναται πρὸς τὴν τοῦ θανάτου νὰ ἐξισωθῇ. Τὴν παρῶν ἐν ἡμῖν τὴν χαρὰν; Ἡ κτήσις καὶ ἀπόλαυσις τῶν ἀγαθῶν. Τὴν δὲ παρῶν ἐν ἡμῖν τὴν λύπην; Ἡ στέφους, ἡ ἀδυναμία τῆς κτήσεως, ἡ ἀποβολή, ἡ ἀδυναμία τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀγαθῶν, ἡ ὁ περὶ τοιούτου κινὸς φόβος.

Ἐχω ζωὴν, ἀγαθὴν μόρφωσιν, γνώσεις, εὐβουλίαν, δύναμιν, ὑγίαν, κάλλος, πλοῦτον, δόξαν, ἀσφάλειαν, κρείττονος περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας; Χαίρω ἐπὶ τούτοις. Ἐλ δὲ μὴ,

λυποῦμαι καθ' ὅσον τινὸς τούτων ἢ τῶν τιούτων στεροῦμαι ἢ φοβοῦμαι μὴ στερηθῶ.

Ζῶν τις καὶ ἔχων πάντα τὰ ἀγαθὰ, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται τὸ εὖ ζῆν, χαίρει ἐν δὲ διατηρῶν τὴν ζωὴν, ἀποβόλλῃ τι ἢ τινα τῶν ἀγαθῶν ἀνέσθῃ. Λυπεῖται μὲν διὰ τοῦτο, ἀλλὰ παρηγορεῖται ἐκ τῶν ὑπολειπομένων καὶ ἐκ τῆς ἐλπίδος τῆς ἀναστήσεως τῶν ἀποβληθέντων. Ὑπερδὴ ὅμως ὁ θάνατος φέρεται εἰς τὰ ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων ὅτι μετὰ τῆς ζωῆς συναρτᾶται καὶ πᾶν ἄλλο ἀγαθόν, διὰ τοῦτο αὐτοὺς πρὸς παντὸς βυθίζει αὐτοὺς εἰς βαθύτατον πένθος. Ὡ! ἐὰν ὁ ἀποθνήσκων ἀνέστη, ἐὰν δὲ μετὰ τῆς ζωῆς ἀνέστα ἀναφαιρέτως πᾶν καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ, ὅποια χαρὰ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀναστάσεως! Καὶ τίς χαρὰ ἄλλη θὰ ἡδύνατο νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὴν ἐντεῦθεν χαρὰν;

Τοιαύτη ὑπάρχει καὶ εἶνε διὰ τὸν Χριστόν, διὰ τοὺς ἀποστόλους, διὰ τοὺς πρώτους χριστιανούς, διὰ πάντα πιστὸν χριστιανὸν ἡ χαρὰ ἡ ἐκ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως.

Ἰδετε ὅποια περιγράφεται ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἡ λύπη, ἡ ὁδύνη, ἡ ἀγωνία τοῦ Χριστοῦ ἐνώπιον τοῦ σταυροῦ θανάτου! Καὶ ἔφηρε τοιαύτη νὰ εἶναι ἡτο καὶ ἄνθρωπος, καὶ μέλει αὐτῷ ὁ τελειώτατος τύπος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ γνωσιώτατος ἀντιπροσώπος πάσης τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἔφηρε πρὸ τοῦ θανάτου νὰ αἰσθάνηται ὅτι πᾶς ἄνθρωπος, εἰς φυσιολογικὴν κατὰστασιν ἐφιστάμενος, αἰσθάνεται πρὸ αὐτοῦ ὅν οὕτω δὲν ἡμῶνται, ἡθελεν ἐκλίπει ἐκ τοῦ δράματος τοῦ Γολγοθᾶ ἡ περιπέτεια ἡ συγκινοῦσα πᾶσαν καρδίαν, οὐδέ τις αἰσίων ἡθελεν ἐξίσταται ἐν τῷ σταυρῷ παρηγορεῖται, ἡ ἡρωικὴ αὐτοθυσία ἡθελεν ἀπαιτῆσαι πᾶν γόνιμον καὶ ἡ αἰσῆς τῶν ἀνθρωποδοκῶν ἡθελεν εἶναι ἡ βλάστης τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἀλλ' ὅχι ὁ Ἰησοῦς ἐδικαίωσε τὰς ἐκ τοῦ θανάτου ὁδύνας, ὥς οὐδέ τις ἀνθρώπων, καὶ κατὰ λόγον εὐδὲν μεγίστη ὑπάρχει καὶ ἡ χαρὰ τοῦ ἡ ἐκ τῆς ἀναστάσεως.

Ἡ λύπη πεπλήρωσε καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἀποστόλων ἐπὶ τοῖς παθήματι καὶ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἁγίου διδασκάλου· ἀλλ' ἔπειτα ἐχάρησαν ἐκ τῆς ἀναστάσεως, ὥς προεῖπε τοῦτο ὁ Χριστός· προεῖπε δὲ εἰς αὐτοὺς: Πόλλιν δὲ ὑφάρται ἡμᾶς καὶ χαρήσεται ἡμῶν ἡ καρδία καὶ τὴν χαρὰν ἡμῶν οὐδέ τις αἰρεῖ ἀπ' ἡμῶν. Πράγματι οὐδὲν ἡδυνήθη κατόπιν τὰ ἀφαιρέσει ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τὴν ἐκ τῆς ἀναστάσεως χαρὰν. Ἐξήλθον εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζοντο πᾶσιν τῇ κτίσει· ἐκήρυττον ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη καὶ μέλλει νὰ ἀναστήσῃ εἰς αἰῶνον ζωὴν καὶ πάντας τοὺς πιστεύοντες καὶ βαπτισμένους εἰς αὐτόν. Κατεδιώκοντο, ἐλαδιζοῦντο, ἐδιώκοντο,

ἐφυλακίζοντο, ἐβασανίζοντο, ἀπέθνησκον, ἀλλὰ πᾶσαι αἱ ἐντεῦθεν ὁδύνη ἦσαν μὴδὲν πρὸ τῆς χαρᾶς τῆς ἀναστάσεως. Ὅσα εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὁ Χριστὸς ἐπεβεβαιοῦντο διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ· τὸ εἶπε καὶ τὸ ἔκαμε· ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη· αὐτοὶ τὸ εἶδον, τὸ ἤκουσαν, τὸ ἐθεώρησαν, τὸ ἐψηλάφησαν· οὔτε ὁ δυσπιστότερος Ἰσθαρῶς, ὁ Θωμᾶς, ἡδύνατο πλέον νὰ ἀμφισβῆλλῃ. Ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν, ἀλλ' ἀνέστη. Τί καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐὰν ἐπαρχοῖ, ἐὰν ἐθανάτωντο, ἀφοῦ ἐπίστευον ὅτι ὁμοίως θὰ ἀναστᾶσι; Τὸ προεῖπεν ὁ Χριστὸς καὶ κατὰ γράμμα ἐξετελείετο· τὴν χαρὰν αὐτῶν οὐδὲν ἡδύνατο νὰ ἱσθῇ ἀπ' αὐτῶν.

Καὶ διὰ τοὺς πρώτους χριστιανούς, τὸ αὐτὸ συνέβαινε. Κατεδιώκοντο καὶ αὐτοί, ἐβασανίζοντο, τὸ αἷμα αὐτῶν ποταμῶν ἐρρεεν, ἀλλ' αὐτοὶ ἤκουον ἐκ τῶσαν αὐτοπτῶν, αὐτηκῶν, ἀξιοπιστῶν μαρτύρων, ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστὸς καὶ ὅτι ὁμοίαν ἀνάστασιν ὑπισχίνεται καὶ εἰς πάντας τοὺς ὁπαδοὺς του. Οἱ περὶ τῆς ἀναστάσεως μαρτυροῦντες ἐπεβεβαίουν τοὺς λόγους αὐτῶν δι' ἔργων θυμασιῶν, διὰ βίου ἀνεπιλήπτου, διὰ δράσεως ἀκαταπαύτου, δι' ἡρωισμοῦ ἀρρομητοῦ, διὰ θανάτου ἀργυρόστου. Τίς ἡδύνατο νὰ ἀπιστήσῃ εἰς τοιοῦτους μάρτυρας οὕτως βεβαιῶντας τοιοῦτον γεγονός; Ἐπίστευον πάντες ὅτι ἀνέστη ὁ Χριστὸς καὶ ὅτι ὁμοίως καὶ αὐτοὶ θὰ ἀναστῶσιν. Ἐχαίρων λοιπὸν ἐπὶ τῇ ἀναστάσει καὶ ἡ ἐορτὴ τῆς ἀναστάσεως ἦτο ἡ ἐπισημοτέρα δι' αὐτοὺς ἐορτή.

Πολλοὶ τῶν σοφῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀκούοντες ἀνάστασιν ἐχλεύαζον. Οἱ ὀφθαλμοὶ των ἔβλεπον καθ' ἑκάστην μνηρίους θανάτους, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀνάστασιν. Ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀποθνήσκει καὶ διαλύεται εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ ἀναστῇ καὶ πάλιν; Ἀλλὰ τοὺς οὕτω κρύβοντες οἱ ἀπίστολοι ὀνόμαζον ἔφρονες. Ἄφρονες, ἔλεγον, ὁ σίτος σήπεται, ἀλλ' ὅμως ἐξ αὐτοῦ ἀνίσταται ὡραίος στάχυς· ὁ Χριστὸς—τὸν εἶδομεν ἡμεῖς—ἀπέθανεν, ἀλλ' ὅμως ἀνέστη ὁ ἥλιος—τὸν βλέπομεν πάντες—δύει, ἀλλ' ὅμως καὶ πάλιν ἀνατέλλει· θραύεται τὸ σκεῦος τὸ πηλινόν, ἀλλ' ὅμως ὁ κεραμεὺς τὸ ἀναπλάττει· ἄφρονες, λοιπὸν, ἐκεῖνος ὅστις ἔταξε τοὺς νόμους, καθ' οὓς ἀνίσταται ὁ στάχυς ἐκ τῆς σήψεως του, ἀδυνατεῖ νὰ ἀναστήσῃ τὸ σῶμα τοῦ τελειωτάτου αὐτοῦ πλάσματος σαπέν; Ἐκεῖνος ὅστις ἐποίησεν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὸν κόσμον, ἔχει ὀλιγωτέραν ἐνὸς κεραμέως δύναμιν, καὶ ἀδυνατεῖ νὰ ἀναπλάσῃ νέον σῶμα ἐκ τῶν διαλυθέντων στοιχείων του; Μὴ ἀμφισβῆλλετε πᾶς οὗτος ὁ κόσμος θὰ ἀνακαινισθῇ· γενικὴ ἀνάστασις καὶ κρίσις θὰ ἐπακολουθήσῃ. Ὡς ἀνέστη ὁ Χριστὸς, οὕτω θὰ ἀναστήσῃ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἅπαντας, καὶ ὅπως αὐτὸς οὐκέτι

ἀποθνήσκει, οὕτως αἰωνίως θὰ διατηρῇ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἅπαντας, ἀντάξια τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀπολαύοντας. Οὕτως ἐδίδασκον οἱ ἀπόστολοι, καὶ οἱ χριστιανοὶ δὲν εἶχον λόγους νὰ μὴ πιστεύωσι, καὶ ὅκτειρον τοὺς χλευαστὰς αὐτῶν, ὧν ἡ σοφία δὲν ἡδύνατο νὰ κατανοήσῃ τόσον προφανῆ ἀλήθειαν. Καὶ ἔβλεπον πράγματι γινόμενον ὅτι ἡ Γραφὴ προέλεγε. Λέγει δέ: «Ἀπολὼ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν συνέσιν τῶν συνετῶν ἔδειξω». Πράγματι σὺν τῷ χρόνῳ, παρὰ τὰς ἀντιροήσεις τῶν σοφῶν, ἡ πίστις εἰς τὴν ἀνάστασιν καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς χαρὰ ἐπλήρωσε τὸν κόσμον, καὶ τὸ σύμβολον ἑκατομμυρίων ἐπὶ τῇ ἀναστάσει ἀγαλλομένων ψυχῶν λέγει σήμερον: «Πιστεύω εἰς Χριστὸν ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς, καὶ προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος».

Πράγματι τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου εἶνε ἐκ τῶν ἀξιοπιστοτάτων γεγονότων. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ὧν εἰς μὲν τὸν παρεδωκεν, ἕτερος δὲ τὸν ἠγωνήθη, πάντες δὲ πλὴν ἐνὸς τὸν ἐγκατέλιπον, πάντες δὲ πλὴν οὐδὲν ἀπελπισθέντες ἐκρύπτοντο διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, οἱ μαθηταὶ του, ἐὰν ἀναστᾶν θὰ ἐνὸς ἐβλεπον, ὅχι ὑπαξ, ἀλλὰ πολλὰς, ἐὰν δὲν ἐπληροφοροῦντο περὶ τῆς ἀναστάσεως του, ὅχι ἀπλῶς, ἀλλὰ ἐκτὸς, ἐὰν δὲν τὸν ἐβλεπον κατόπιν ἀνακαμβανόμενον, ἐὰν δὲν ἐλάβανον παρ' αὐτοῦ κατόπιν τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν, οἱ μαθηταὶ του θὰ ἀπεροητεύοντο, θὰ ὠμολόγουν καὶ αὐτοὶ ὅτι ἠπατήθησαν, θὰ ἐδικαίουν καὶ αὐτοὶ τοὺς σταυρωτὰς τοῦ διδασκάλου αὐτῶν, αἰσχυνόμενοι δὲ διὰ τὴν ἀπάτην των καὶ φοβούμενοι, θὰ ἐκρύπτοντο καὶ θὰ ἐτρέποντο πάλιν περὶ τὰ πλοῖα καὶ τὰ δίκτυά των, καὶ ἀντὶ νὰ ἀργεύσωσι καὶ νὰ ἐξακολουθῶσιν ἀκόμη ἀργεῦντες διὰ τῆς διδασκαλίας του Ἰστομα καὶ ἔθνη καὶ λαοὺς καὶ σοφοὺς καὶ ἀγραμμάτους καὶ ἐρχοντας καὶ βασιλεῖς, οἱ ἄλλοις τῆς Τιβεριοῦδος θὰ ἤγρευον τοὺς ἰχθύας τῆς ἀσήμερας τῶν καὶ ἀφανεῖς καὶ ἀνώνυμοι θὰ κατέλιπον τὰ κῶλα αὐτῶν ἐν τῇ πτωχῇ Γαλιλαίᾳ, οὔτε ὁ κόσμος σήμερον θὰ εἶχε τοιαύτην οἶαν ἔχει λαβὼν μοσφὴν δι' αὐτῶν.

Ὡ! ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ συναθροισθῶσι σήμερον ὅλα τὰ δάκρυα ὅσα ἔχυσεν ἕως τοῦδε ἡ ἀνθρωπότης ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῶν φιλεσίων της καὶ ἐπὶ τῇ φθορᾷ, ἥτις ἀπειλεῖ καθ' ἑκάστην πάντε ζῶντα, θὰ ἐσχηματίζετο εἰς ποταμὸς ἐξ αὐτῶν, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου βυθιζόμενοι θὰ ἡδύνατο νὰ ἀποθάνωσιν ἀκόμη μίαν φορὰν ὅσοι μέχρι σήμερον ἔχουσιν ἀποθάνει. Καὶ ὅμως ὅλον αὐτῶν τὸν ποταμὸν τῶν δακρύων δύναται νὰ τὸν ἀποξηράνῃ ἡ πίστις εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν κοινὴν πάντων ἀνάστασιν· ἡ δὲ ἐπὶ τῷ θανάτῳ λύπη, καὶ πᾶσα ἄλλη λύπη, εὐρί-

σχει δραστηριότητα αντιφασκικών της τήν χάραν της αναστάσεως. Αποκρίν:

«Ας εἶνε ἡ χάρις τῆς ἀναστάσεως
μεθ' ὅλων τῶν μελῶν τῆς «Ἀναπλάσεως».
Κ. ΔΙΑΛΕΙΣΜΑΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΤΙΦΑΝΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Ν. Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ.

Ὁ ἐκ τῶν συμβούλων τῆς «Ἀναπλάσεως» κ. Παύλος Καρολίδης, κληθεὶς καὶ παριστάς εἰς τὸ ἐν Στοκχόλμῃ διεθνὲς συνέδριον τῶν ἀσιατολόγων, ἐδημοσίευσεν τὰς ἐκ τοῦ ἀνὰ τὴν Σκανδιναβίαν ταξιδίου ἐντυπώσεις του εἰς ἱδιον πόνημα, ἐκ σελ. 181 εἰς μέγα ὄρθου, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀναμνήσεις Σκανδιναβικαί». Ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου, προκύπτει ἐπιζήλον πολυμαθείας, μεταφέρουμεν ὡς τὴν περὶ Τούρκων τῆς μέσης Ἀσίας σπουδαιότητα ἀνακοινώσιν τοῦ καθηγητοῦ Chwolson, καὶ ἢ οὐτοὶ ἦσαν Χριστιανοὶ πρὶν ἐξισλαμισθῶσιν.

Ἐν τοῖς καθ' ἡμῶς χρόνοις, διὰ τῆς νικηφόρου προελάσεως τῶν ὁσιστικῶν ὅπλων ἐν τῇ Μέσῃ Ἀσίᾳ, ἐνθα ἡ Ῥωσικὴ ἐκστῆρις καὶ ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς βιάζοντο ἐκ παλαιολίου πρὸς τὰς νικηφόρους Ῥωσικὰς στρατιάς, αἱ περὶ τῶν Χριστιανῶν τῆς μέσης καὶ ἀνατολικῆς Ἀσίας γνώσεις κατέστησαν στερηταὶ καὶ πλουσιώτερες, διότι ἐξ αὐτῶν ἐμύθημεν ὅτι ἀπὸ τοῦ θ. Μ. Χ. αἰῶνος μέχρι τοῦ 13 ὑπῆρχον Χριστιανοὶ ἐν ταῖς τουρκικαῖς αὐταῖς χώραις τῆς μέσης Ἀσίας, λαοὶ δηλοῦντι Τούρκοι τὸ γένος καὶ Χριστιανοὶ τὸ θρήσκευμα.

Κατὰ τὰς ἀνακοινώσεις τοῦ καθηγητοῦ Chwolson, ἀκριβὲς ἐν ταῖς ἀνατολικώτερον τῆς Περούσις κειμέναις καὶ ὑπὸ τῶν Τουρκικῶν φυλῶν οἰκουμέναις χώραις, ἐπὶ τῆς περιφέρειᾳ Τονοκοματικῆς πόλεως Μέρβ, τῆς νῦν μὲν τῇ Ῥωσικῇ ὑποκειμένης, πάλαι δὲ μεγάλης καὶ ἰσχυρᾶς «βασιλείας τῶν πόλεων», ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ τούτου ἰδρυμάτος τοῦ Σαλευκίδου Ἀντιόχου Α', τῆς Ἀντιοχείας τῆς καλουμένης Μαργιανῆς (ἐξ οὗ τὸ ὄνομα Μέρβ), μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Κίνας, καὶ ἐκτείνετο ἐν τῇ μέσῃ πρὸς ὁλίγον κατ' ὀλοκληρίαν, νῦν δὲ κατὰ μέρος Σινική ἐπιτομή τῆς Κούλτζας, ἢ τοῦ ἀκριβὲς ἐν ταῖς ὑπὸ Τούρκων οἰκουμέναις χώραις, εὐρέθῃ ἀναριθμητῶν πλήθους ἐπιτυμβίου ἐπιγραφῶν χριστιανικῶν μετὰ τοῦ χριστιανικοῦ σταυροῦ γεγραμμένων μὲν Ἀρμενιστί, ἀλλ' ἀναφερομένων εἰς ὀνόματα τεθνῶτων πάντα Τουρκικά.

Ἄν δ' ἐξισομηλώμετον ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ αὐταὶ ἀνήκουσιν εἰς χρονικὴν περιόδον ἀρχαίαν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ θ. αἰῶνος, ὅπου ἰδούθη τὸ μνημονεῦδ' ἐν μέγα τουρκικῶν χρότοις, καὶ καταρρομένην μέχρι τοῦ 13 αἰῶνος,

ὅπου οἱ ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἐσχατιῶν τῆς Ἀσίας ὁρμηθέντες Μογγόλοι ἀνέτρεψαν τὰ πάντα ἐν τῇ Μέσῃ Ἀσίᾳ, κατέλυσαν μεγάλας δυναστείας Μωαμεθανικὰς, κατέστρεψαν πάντα πολιτισμὸν μωαμεθανικὸν ἐν τοῖς ἐρείπιοις τῶν ἀνθηροτάτων τέως πόλεων Μέρβ, Οὔτρεφ, Βάλχ, Ἐράτης κτλ. καὶ ἐπὶ στιγμὴν ἐφάνησαν ὡς μέλλοντες νὰ ἐξαφανίσωσι τὸν Μωαμεθανισμὸν ἐν ἡλικίᾳ τῇ Ἀσίᾳ.

Ἐν ταῖς Ἀρμενικαῖς ἐπιγραφαῖς τῶν μνημονευθῶν χωρῶν ὑπάρχοντι πλεῖστα ὀνόματα ἡμερόνων καὶ ἡμεροπιδῶν Τούρκων Χριστιανῶν. Τοῦτο δὲ ὡς καὶ τὸ μῆμα πλῆθος τῶν ἐπιγραφῶν μαρτυρεῖ, ὅτι πολλοὶ Τούρκοι ἡμεῖς καὶ ὀλοκληροὶ λαοὶ κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν μικρὴν χρονικὴν περιόδον ἐπρέβουν τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ἰὰ τοῦ σταυροῦ δὲ τῶν τοῦ καθηγητοῦ Chwolson ἀνακοινώσεων πρὸς ὅσα ἦδη ἀνωτέρω ἐλέχθημεν ἀνέκριται νὰ εἰσαγῶμεν ὅτι ἐπὶ Μέρβ μέχρι Πεκίνου ὑπῆρχον ἐν τῇ Ἀσίᾳ Χριστιανικαὶ κοινότητες ἐν ταῖς ὑπὸ Τούρκων, Ταρτάρων καὶ Μογγόλων καὶ Σινῶν οἰκουμέναις χώραις. Ἡ διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν ταῖς τουρκικαῖς αὐταῖς χώραις συνετελέσθη ὥστε εἰς τὸ νῦν μὴ ἐκτετατὴν ὁ μωαμεθανισμὸς εἰς τὰς χώρας ταύτας τοσοῦτον ἰσχυρῶς, ὥστε ἐν Περσίᾳ καὶ ταῖς πρὸς ΝΑ. αὐτῆς κειμέναις χώραις. Φαίνεται δὲ πιθανώτατον ὅτι οἱ Μωαμεθανοὶ Πέρσαι ἀννύονται, ὡς καὶ αἱ τουρκικαὶ φυλὴ αἱ ἀναπαύμεναι τὸ ἱσλαμ, διατέλλουν πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς Τούρκους ἐν σχέσει ἐπιτηρητικῆς μέχρι τινὸς τὴν ἐγγιστὴν αὐτῶν μετ' ἀλλήλων ἀντιθέσιν μέχρι τοῦ 13 μ. Χ. αἰῶνος, ὅπου ἡ Μογγολικὴ ἐπιδρομὴ διὰ τῶν φρεσὶν αὐτῆς καταστροφῶν καὶ ἀνιστοτήτων ἐπὶ τὴν γενικὴν τῶν προκείμενων ἐν Ἀσίᾳ ἀνατροπὴν. Ὁ κ. Chwolson φρονεῖ ὅτι ἂν οἱ εἰδωλολάτρηαι οὗτοι Μογγόλοι ἡμεῖς, πρὸ τῶν ὁποίων ἐπὶ στιγμὴν ὁ Μωαμεθανισμὸς ἐφαίνετο τὸν ἐσχατὸν κινδυνεῖον τῆς ἐξαφανίσεως κίνδυνον, ἠσπάζοντο τὸν Χριστιανισμὸν, ἢ μέση καὶ ἡ ἀνατολικὴ Ἀσία ἦντελον εἰσθῆαι σήμερον χωρὶς χριστιανικὰ. Ἀλλὰ γινώσκοντες Μωαμεθανοὶ ἐπὶ τὴν παντελὴ ἐξαφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ μέσῃ Ἀσίᾳ. Διὰ τῆς ἀνακαλύψεως Τούρκων Χριστιανῶν ἐν τῇ μέσῃ Ἀσίᾳ καθίσταται εὐνόητος καὶ ἡ διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταξὺ Ταρταρικῶν καὶ Μογγολικῶν λαῶν ἐν τῇ δυτικῇ καὶ βορείᾳ Κίνᾳ καὶ διαφωτιστικῶν σπουδαίως αἱ περὶ ἰσχυροῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Χριστιανικοῦ κράτους μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἡεραποτέγου συνδράμημα παραδόσεις. Καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν ἀνακοινώσιν τοῦ Chwolson ἐν τῇ Σημιτικῇ τριμῇ τῇ μὴ ἱσλαμικῇ.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ Τῷ ΑΓΙῷ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ

Ἄγιον Ὅρος, Μάρτιος 1890

Ἀναγνούς τὰ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Μαντινείας κ. Θεοκλήτου περὶ τῶν δύο ὑποψιῶν, ἃς ἔχει περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου, μὴ δυνάμενος δὲ μόνος μεταβῆναι εἰς τὴν Ἱερὴν Μετόχιον μου, Μεγίστην Αὐθραν καὶ μελετῆσαι τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῆς ἐναποκεῖμενα εἰλητάρια ἔγραψα τῷ πνευματικῷ μου Πατρὶ ἱκανῶς περὶ τὰ τοιαῦτα, ἵνα ἴδῃ ταῦτα ἔλαβον δὲ τὴν ἐξῆς ἀπαντητικὴν ἐπιστολήν «Τριάντα εἰλητάρια παρητήρησα» εἰς πάντα ταῦτα ἐν τῇ εὐχῇ «οὐδεὶς ἄξιος» ἀπαντᾷ ἢ λέξεις λειπονοῦν καὶ ἀντὶ λειπονοῦν ἐπίσης ἐν πάσαις ταῖς λειτουργίαις τοῦ Χρυσόστομου, 18 τὸν ἀριθμὸν, ἐν τῇ εὐχῇ «ὥστε γενέσθαι...» ἀπαντᾷ ἢ λέξεις πλὴν ὡς ἀντὶ λειπονοῦν.

Ἀναπαλλόμενος

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ὁμογενεὶς τῆς ἐν Παρισίοις ἀνέλαβε τὴν ἰδίαν δαπάνην ἀνθίσταται Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ.

Ἐνῶπιον τῆς συνελεύσεως τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐνορίων τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως συνεβλήθησαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου μετὰ σύντομον αὐτοῦ προσφώνησιν, ὁ τοῦ Συμβουλίου πρόεδρος, μητροπολίτης Ἡρακλείας κ. Γερμανδός, ἀνέγνω ἐκθεσιν τῶν ἐτησίων ἐργασιῶν τοῦ ἔθνους τοῦτον σώματος. Κατὰ ταύτην τὸ συμβούλιον συγκαίμενον ἐκ 12 μελῶν, 4 κληρικῶν καὶ 8 λαϊκῶν, συνήλθε κατ' ὅλον τὸ ἔτος εἰς 25 συνεδριάσεις, ἐξ ὧν 28 μὲν ἦσαν δικαστικαί, 56 δὲ διοικητικαί. Διὰ τῶν δικαστικῶν συνεδριάσεων τὸ συμβούλιον ἐπερὶ τῶν ὁριστικῶν ἐξ 22 ὑποθέσεων τὰ καὶ ἄρχη μεταβιβαστέας εἰς τὸ ἐπὶ ἔτος 15. Διὰ δὲ τῶν διοικητικῶν συνεδριάσεων, τὸ συμβούλιον συνεζήτησε πλείους ὑποθέσεις ἰδιωτικοῦ ἢ κοινῶς ἐνδιαφέροντος. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων μόνον ἔτι ἐκκρεμῇ, τὸ ζήτημα τῶν μοναστηριακῶν γαιῶν καὶ κτημάτων, τὸ ζήτημα τῆς φορολογίας τῶν διδασκάλων καὶ τὸ ζήτημα τῆς ὑποτροφίας τῶν ἱερέων, ἁπλῶς, λέγει, εἰσῆλθον εἰς ὁδὸν προσεχούς λύσεως. Ὅμοιος δὲ τῆς ἐνεργείας τοῦ συμβουλίου τὰ ὁικονομικὰ τῶν πατριαρχείων ἐβελτιώθησαν δι' ἐξενεργείας καὶ ἐφαρμογῆς καταλλήλων μέτρων, ἐπιφέρει δ' ἐτι ἡ ἐπὶ πλέον βελτίωσις αὐτῶν. Μετὰ τὴν λογοδοσίαν ταύτην ἡ συνέλευσις προέβη εἰς ἐκλογὴν 4 συμβούλων, ἐξελέγησαν δὲ οἱ κ. κ. Γ. Γαροφαλάς, Κ. Χατζόπουλος, Κ. Βαϊάνης καὶ Γ. Βασιλειάδης.

Κατ' ἐπίθεσιν ἐξ Ἀγγιῶν μεγάλης ὠφελείας πρόξενος ἐγένετο εἰς τὸν λαὸν ὁ Μητροπολίτης τῆς πόλεως ταύτης κ. Βασίλειος Γεωργιάδης διότι καὶ πάντοτε μὲν μάλιστα δὲ κατὰ τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν ἐξηκολοῦθει πανταχῶς κατ' ἐκείνην κυριακὴν ὡς διδάσκων, ἐσπέρας καὶ πρωίας, μετὰ ζήλου καὶ πρακτικότητος πολλῆς ἢ δὲ ἐκ τῆς διδασκαλίας του ὠφέλεια ἐπιτείνεται κατ' ὅσον λέγεται ὅτι οἱ λόγοι αὐτοῦ ἐπισημαίνονται καὶ ὑπὸ συμφώνων τούτοις βίον.

Ὅταν πράγματι συμβαίνει καὶ ἡ ἐρίστη διδασκαλία

ἐλαττοῦν ἔχει δύναμιν, θαντὰ τὰ ἔργα τοῦ διδασκόντος ἀναιροῦν τοὺς λόγους αὐτοῦ θαντὰ δὲ ἔργα καὶ διδασκαλίαι συμπέσωσιν ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἱεραρχῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ παντὸς ἄλλου λειτουργοῦ τοῦ Θεοῦ, τότε ἡ ἁγία αὐτῇ ἐνωσις καθίσταται αὐτοῖς προφιλίστατους καὶ σεβαστοτάτους καὶ ἀρεσκυτάτους· αὐτοὶ εἰσιν οἱ πράγματι μεγάλοι ἄνδρες καὶ μέγας ἔσται ὁ μισθὸς αὐτῶν. «Ὁς δ' ἂν ποιῇ καὶ διδάξῃ, ὅστος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν ὁρατῶν».

Κατὰ τὴν ἐφημερίδα «Σάμον», ὁ κ. Ι. Καβάσιλας, καθηγητὴς ἡθικῆς ἐν Σάμῳ γυμνασίῳ, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐκεί μνηστολόγου κ. Γαβριήλ, ἐκτιμῶν ὡς τῆς «Ἀναπλάσεως», ἐκήρυξε τὴν λόγον τοῦ Θεοῦ κατὰ πάσαν κυριακὴν ἐσπέρας ἐν τῇ μητροπόλει ἐν μέσῳ πολλῆς λαοῦ συρροῆς.

Ἰδοὺ πὺς γίνεται ἡ ἐκλογὴ τῶν ἀρχιερέων ἐν Κύπρῳ. Ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος προσκαλεῖ δὲ ἐκκλησίαν του τοὺς κατοίκους τῆς χερσονήσου ἐπισκοπῆς, ὡς προβάσει κατ' ὠρισμένην ἡμέραν εἰς ἐκλογὴν ἀντιπροσώπων οἱ ἐκινησάμενοι ὡς τοιοῦτοι μεταβαίνουσιν εἰς τὴν πρωτεύουσιν, τὴν Λευκωσίαν, ὑπὸ δὲ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου συνεζήσαντο ἐκλογαὶ τῶν ἀρχιερέων. Τοιαύτη ἐνέργεια γίνεται καὶ ἡδὴ πρὸς ἐκλογὴν ἀρχιερέων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πάφου. Ἐν τῇ ἐκλογικῇ ταύτῃ διατάξει παρατηρεῖται ὅτι καὶ ὁ λαὸς λαμβάνει μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ποιμενάρχου αὐτοῦ, ὡς ἐγένετο ἀνέκαθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ὡς διὰ νόμου δεῖν νὰ ἡρσθῇ καὶ διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων ἐν Ἑλλάδι.

Κατὰ τὴν ἐκτὴν τῆς Εὐαγγελιστρίας προσήγγισαν ἐφέτος εἰς Τήνον 33 ἀντιπλοῖα καὶ ἄλλα τινα ἱστοφόρα καὶ προσήλθον περὶ τὰς 12 χιλ. προσκυνητῶν. Ἀργυροῦς πολυέλεος κατασκευασθεὶς εἰς Ἀθήνας ἀντὶ 36 χιλ. δρ. ἀνερτίθη εἰς τὸν ναὸν πρὸς τῆς ἐκτῆς. Ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου κ. Μετόδιος ἐξεπώνησε τὴν κατέλληλον τῇ ἐκτῇ λόγον. Εἰς πρῶν χύσαν δὲ ἐπὶ τοῦ ταμείου τοῦ ναοῦ εἰς μετρητὰ δρ. 88615 καὶ ἡ ἔξοδος διαφόρων εἰδῶν δρ. 8835, τὸ ὅλον δρ. 47 χιλ.

Πρὸς ἄρσιν τοῦ ἀτόπου, ἔπειρ συμβαίνει πολλὰ καὶ νὰ σχηματίζηται διὰ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῶν τοίχων, ὡς προφυλάτῃ αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν τῶν διαβόλων, διεβίβασεν ὁ σεβ. μητροπολίτης Ἀθηνῶν ἔγραψεν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν παρακαλῶν νὰ ληφθῶσι τὰ κατέλληλα μέτρα, ἵνα μὴ ἐξενελεῖται οὕτω τὸ τιμωτάτον σημεῖον ὁρόμενον ἐν μέσῳ καὶ ὑπεράνω βορβόρων καὶ δεσποδῶν ὁργῶν, θάλας, ὑπερ ἐπόμενον εἶνε σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ χειρόστη σύστασις τῆς εὐσεβείας ἡμῶν εἰς τὰ ὅραμα τῶν ξένων νὰ γίνηται.

Ἱεροκίονε τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἰλιδος διαορίσθη ὁ ἀρχιεπισκοπὸς κ. Ἰωάσαφ Σιάκος, τοῦ δὲ νομοῦ Ζακύνθου ὁ ἱεροδιδάσκων κ. Μητροφάνης Πατριωτοπούλος.

Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας γράφει πρὸς τὸν Πάπαν προσφωνεῖ αὐτὸν μεγαλοπρεπέστατον ποντήφικα. Ὁ δὲ Πάπας, ἀπαντῶν εἰς τὴν ἐπιστολήν τοῦ αὐτοκράτορος περὶ τοῦ ζητήματος τῶν κοινωτιστῶν γράφει πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ ταῦτα: «Ἄν διέφυγεν ἐν τούτοις τὴν Ἱμετέραν Μεγαλειότητα ὅτι ἡ ἐπιτυχὴς λύσις ζητήματος τούτου σὺν ἀπαίτει πλὴν τῆς ἐπιμενείας τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας τὴν ἰσχυρὰν ἐπικουρίαν τῆς θρησκείας καὶ τὴν ἀγαθοποιὸν ἐνέργειαν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ θεοσεβτικὸν συναίσθημα δίδωται τῷ ὄντι νὰ ἀσφαλίῃ τὴν ἰσχύϊν τῶν νόμων, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι ὁ μόνος κώδικς, ἐν ᾧ περιέχονται αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀληθοῦς δικαιοσύνης, τὰ ἀξιώματα τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης, ἥτις δεῖν νὰ συνενῶι πάντας τοὺς ἀνθρώπους ὡς τέκνα τοῦ αὐτοῦ

κατὰς καὶ μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἡ θρησκεία λοιπὸν διὰ διδάξῃ εἰς τὸν κύριον καὶ ἀβήται ἐν τῷ ἐργάτῃ τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν καὶ καὶ μεταχειρίζεται αὐτὸν μετὰ δικαιοσύνης καὶ ἐπιεικείας. Ὡς ἐνσταλάξῃ δὲ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἐργάτου τὸ συναίσθημα τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀφοσιώσεως καὶ διὰ καταστάσῃ αὐτὸν ἡθικῶς, νηφάλιον καὶ ἔντιμον. Ἡ κοινωνία σαλεύεται μέχρι τῶν θεμελίων αὐτῆς, διότι παρημέλησε καὶ παρεγνόρησε τὴν θρησκευτικὴν ἀρχήν. Ἡ ἀνέκλιση καὶ ἡ ἐκκένωσις αὐτῶν ἐν τῇ ἰσχύϊ εἶναι τὸ μόνον μέσον, ὅπως ἡ κοινωνία ἐπανδρουθῇ ἐπὶ τῶν βίαιων, ἐκσυγκλισθῇ δὲ εἰς αὐτὴν ἡ εἰρήνη, ἡ τάξις καὶ εὐημερία. Λοιπὸν ἀποστολὴν ἔχει ἡ ἐκκλησία καὶ διδάξῃ καὶ καὶ διαδύσῃ εἰς τὸν κόσμον ὁλόκληρον τὰς θρησκευτικὰς ταύτας ἀρχὰς καὶ θεωρίας. Κατ' ἀπολυθῆναι εἰς αὐτὴν ἀνάγκη καὶ ἀσκήσῃ εὐρείαν καὶ γόνιμον ἐπιρροὴν εἰς τὴν λύσιν τοῦ κοινωνικοῦ προβλήματος.

— Κατὰ τὰς Συναγωγικὰς Ἀναμνήσεις τοῦ κ. Καρβόλδου οἱ ἐκεῖ ἐρωκόμενοι δὲν περιφρονεῖται μόνον εἰς τὸ καὶ κηρύττουν ἐν τοῖς ναοῖς, ἀλλὰ τυποῦντες τοὺς λόγους των διανέμουν αὐτοὺς αὐτοὶ οὗτοι εἰς τὰ πύμνιον των δωρεῶν. Οὕτως ἐν τῇ εἰς Παρισίους ἐκδρομῇ ἔβλεπε, λέγει δ. κ. Καρβόλδης, εἰς πάντα τοῦ σιδηροδρόμου σταθμὸν φυλλάδια διανεμόμενα, ἡγνῶν δὲ τί περιεῖχον, ἀλλὰ πλησιέστες πρὸς τὴν Θυσίαν εἶδεν ὅτι αὐτοὺς ὁ πρωτοερεὺς καὶ ἐρωκόμενός τῆς Χριστιανίας, ὅστις καὶ ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῶν Ἀσιατιολόγων ἔλαβε μέρος, αὐτοὺς ἦτο ὁ τὰ φυλλάδια διανέμων. Ἐν δὲ τοῖς φυλλάδιοις τούτοις, ὡς ἐν καὶ ὁ κ. Καρβόλδης ἔλαβεν, εἶδεν ὅτι περιεῖχον διδασκαλίαν περὶ τοῦ «πὺς διὰ τῆς πρὸς τὸν πλησίον καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἀγάπης ὁ ἀνθρώπος ὑψοῦται πρὸς τὸν Θεόν».

ΕΝ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΝ ΔΩΡΕΑΝ

Πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως καὶ λοιποὺς σεβ. κληρικοὺς.

Βιβλιᾶριον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Διὰ ταῖς τῆς τοῦ πατριάρχου λειτουργίας πὺς γίνεται ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ», ἐκ μεμβρανίνου τεύχους ἐκ τῆς κεντρικῆς βιβλιοθήκης τοῦ πατριαρχικοῦ τῶν Ἱεροσολύμων θρόνου ἀντιγραφὴν ὑπὸ τοῦ κ. Α. Παπαδοπούλου Κεραιέως, εὐρίσκειται ἐν 1000 ἀντιτύποις εἰς τὸν Σύλλογον τῆς «Ἀναπλάσεως» καὶ πέμπεται δωρεάν εἰς τοὺς δι' ἐπιστολῆς των δηλοῦντας τὴν διεύθυνσιν των κληρικοὺς θὰ τὸ λάβῃ ὅστις προφθῇ νὰ τὸ ζητήσῃ. Τὴν αἰτησὶν των πρέπει νὰ πέμψωσι ταχυδρομικῶς μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν: Σύλλογον Ἀναπλάσεως — Μήνυμα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ

Ὁ Σύλλογος εὐχαριστεῖ τοὺς κκ. ἀνταποκριτὰς αὐτοῦ, οἵτινες μετὰ τόσον ζήλον καὶ τόσης προθυμίας ἐνεργοῦσι πρὸς αὐξάνειν τῆς

κυκλοφορίας τοῦ περιοδικοῦ καὶ πρὸς ἀκριβῆ ἐξοπλίσιν καὶ ταχέειαν ἀποστολὴν τῶν συνδρομῶν. Ομοίως εὐχαριστεῖ καὶ τοὺς κκ. συνδρομητάς, οἵτινες πολλοὶ εἰς πρώτην ὑπόμνησιν, πολλάκις δὲ προλαμβάνοντες καὶ ταύτην, ὅχι μόνον σπεύδουσιν εἰς ἀποστολὴν τῆς συνδρομῆς των, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπιστολήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγκλείουσι ταύτην, φιλοτιμοῦνται νὰ προσθέσωσιν ἐπὶ πλεον καὶ ἐνῆ ἢ δύο ἢ πλεοντέρους νέους συνδρομητάς συντελοῦντες, τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος, εἰς τὸ καὶ διαδίδηται τὸ ἀγαθὸν εἰς ἐδρότερον κύκλον. Μάλιστα οἱ ἐν ἀγίῳ Ὄρει πατέρες καὶ οἱ ἐν τῇ ἐργῇ Μονῇ τῶν Ἱβήρων καὶ τοῦ Βατοπεδίου ἡρεῶντο σπουδαίαν περὶ χοντες ὑποστήριξιν εἰς τὴν «Ἀναπλάσιν».

ΤΑΜΕΙΟΝ «ΑΝΑΠΑΑΣΕΩΣ»

Ἰσχύος των ὑπερχουσῶν τῆς λαχειοφόρου ὁμολογίαν, ὡς οἱ ἀριθμοὶ ἐσημασμένοι ἐν τῇ λογαροστίλῃ, ἡρωκόμενοι καὶ ἐπαίνοισιν τοῦ συμβουλίου ἐκ των περιστοιχιῶν τοῦ Σολλόγου τῆς ἄλλας φέρουσαι τοὺς ἀριθ. 33121, 33122, 33124—26 καὶ 130843. Συνεπὸς τῷ κανονισμῷ πᾶσαι αὗται αἱ ὁμολογίαι κατατίθενται εἰς τὴν Ἑθνικὴν Τηράπεζαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ προέδρου τοῦ Σολλόγου σφραγιωτάτου μητροπολίτου Ἀθηνῶν.

ΔΩΡΕΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ «ΑΝΑΠΑΑΣΙΝ»

Οἱ ἐκ των τῆς «Ἀναπλάσεως» ἐν Αἰγύπτῳ κκ. Χρ. Γεωργιάδης, Εὐδ. Κόκκαλης, Μάρκος Πλουτᾶς, Α. Γεωργιάδης, Α. Ἑγγλεξόπουλος καὶ Ν. Στρατιώτης προσήνεγκον διὰ κοινοῦ ἑράνου εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» φρ. 34,25.

Ὁ ἐν Ἀμερικῇ κ. Α. Συναδερέσσης, μέλος τῆς «Ἀναπλάσεως», προσήνεγκεν 25 ὁμολογίας τοῦ πιστηριακοῦ διακείνου.

ΑΔΑΠΛΟΓΡΑΦΙΑ

Οἱ πρὸς τὸν Σόλλογον πέμποντες ἐπιστολὰς ἤδη αὖν τόσον, ὥστε οὐδ' ἡ τελευταία πᾶσι σελλεῖ δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀνταπόκρισιν. Ἐνεκα λοιπὸν ἡλείφως χάρον καὶ ἐπιδή τὸ προσδρέων καὶ ἡ διεύθυνσις ἑκατέρως ἀπαρτῶσι δι' ἰδίαν τῶν ἐπιστολῶν των, παραλείπεται ἡ ἐν τῇ φύλλῳ ἀλληλογραφία.

Τύποις Α. Κολλαράκη καὶ Ν. Τριανταφύλλου
— Κάτωθεν τοῦ Δημοκριτοῦ. —